

Uloga učitelja u razvoju glazbenih sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole

Horvat, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:219432>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)**

PREDMET: Glazbena kultura

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Iva Horvat

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Uloga učitelja u razvoju glazbenih
sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole**

MENTOR: Branimir Magdalenić, viši predavač

Zagreb, rujan 2016.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
SAŽETAK	3
1. UVOD	5
2. O GLAZBI OPĆENITO	7
2.1. Prekrasna umjetnost - glazba	7
2.2. Mozak i glazba	8
3. KONTEKST USTANOVE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE	9
3.1. Kurikulum	10
4. GLAZBENI ODGOJ U ŠKOLI	11
5. GLAZBENA KULTURA KAO NASTAVNI PREDMET	15
5.1. Otvoreni model glazbene nastave	19
5.2. Glazboplovstvo	19
6. UČITELJ, GLAZBA I INKLUZIJA	21
6.1. Muzikoterapija	21
7. GLAZBENE KOMPETENCIJE UČITELJA	22
7.1. Učitelj mora djelovati kao motivator	23
7.2. Učitelj kao medijator ili posrednik	24
7.3. Učitelj kao suigrač	24
7.4. Uloga učitelja u integriranom učenju djece	25
7.5. Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe	29
7.6. Pjevački zbor	31
8. ULOGA UČITELJA U RAZVOJU GLAZBENIH SPOSOBNOSTI UČENIKA	32
9. OCJENJIVANJE NASTAVE GLAZBENE KULTURE	33
10. UTJECAJ SREDINE NA RAZVOJ GLAZBENIH SPOSOBNOSTI DJETETA	34
11. GLAZBENA ŠKOLA	36
12. DOPRINOS STUDENTIMA UČITELJSKIH FAKULTETA GLAZBENIM SPOSOBNOSTIMA	38
12.1. Stajališta i procjene studenata o glazbenom području	40
13. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	43
ŽIVOTOPIS	46
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA	47

SAŽETAK

Ovaj rad govori o ulozi učitelja u razvoju glazbenih sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole. Stjecanjem glazbenih vještina, kod učenika raste samopouzdanje, samopoštovanje, zadovoljstvo, samodisciplina, tjelesna koordinacija i brojne druge vještine povezane s glazbom.

U radu se opisuje glazba kao prekrasna umjetnost te kako je ona povezana s ljudskim mozgom. Nakon toga se objašnjava kontekst ustanove za odgoj i obrazovanje i kurikulum povezan s nastavom glazbene kulture. Glazbeno darovitu djecu već od rane školske dobi treba poticati na intenzivno bavljenje glazbom, na stjecanje vještina te ih treba upućivati na stvaralaštvo. O važnosti navedenog detaljnije govori glazbeni odgoj u školi i glazbena kultura kao nastavni predmet. Uz glazbenu kulturu kao nastavni predmet veže se otvoreni model glazbene nastave i projekt „glazboplovstvo“. Nadalje, govori se o učitelju, glazbi i inkluziji te kratko o muzikoterapiji. Da bi učitelj mogao utjecati na glazbenu kompetenciju učenika u nižim razredima osnovne škole, on sam mora biti glazbeno kompetentan. Tako se u radu poseban naglasak stavlja na glazbene kompetencije učitelja te kako on mora djelovati kao motivator, medijator ili posrednik i suigrač. Učitelj treba biti glazbeno kompetentan, treba imati spoznaje o osnovama glazbe i metodici glazbene kulture te mora biti vješt u ocjenjivanju nastave glazbene kulture. Zbog važnosti ocjenjivanja, jedno od poglavlja govori upravo o tome. U posebnom je poglavlju opisana glazbena škola koja uvelike može utjecati na glazbene sposobnosti djeteta. Naveden je i zbor kao način promicanja glazbenih sposobnosti djece te utjecaj sredine. Kraj samog rada govori o doprinosu studentima učiteljskih fakulteta glazbenim sposobnostima te prikazuje nekoliko primjera istraživanja, posebno u kontekstu stajališta i procjene studenata učiteljskih fakulteta i učitelja, o glazbenom području.

KLJUČNE RIJEČI: glazba, glazbena sposobnost, učenik, uloga učitelja, glazbeno kompetentan učitelj

SUMMARY (The Role of a Teacher in Developing Musical Abilities of Pupils in Lower Grades of Primary School)

This thesis considers the role of a teacher in developing musical abilities of pupils in lower grades of primary school. Acquisition of musical skills builds the pupils' confidence, self-respect, satisfaction, self-discipline, physical coordination and many music-related skills.

The thesis describes music as a beautiful art and how it is connected with human brain. Later on, the context of an educational institution and the curriculum connected to music lessons is described. Children who are musically gifted should from a very early school age be encouraged to engage in music intensively, to develop skills and should be pointed towards creativity. Musical education in school, as well as music as a school subject further explains the relevance of the things mentioned above. An open model of music classes and the project named "glazboplovstvo" is connected to music as a school subject. Furthermore, the teacher, music, inclusion and the music therapy is discussed. A teacher has to be musically competent himself so that he can influence the musical competence of lower grade pupils. This is why musical competence of a teacher is especially emphasized. The teacher should act as a motivator, mediator or a middleman and a teammate. The teacher should be musically competent, should have cognition about the basics of music and the methodology of musical culture, and should also be skilled in assessment of music teaching. Due to importance of assessment, one chapter covers this topic. A different chapter describes musical school which can have a great amount of effect on the musical abilities of a child. Choir is also listed as a way of promoting musical abilities of the children, just like the influence of the environment. The end of the thesis speaks about the contribution of the Faculty of Teachers Education students to musical abilities. It also shows some research examples, especially in the context of students' and teachers' viewpoints and evaluations about the musical area.

KEY WORDS: music, musical ability, pupil, the role of a teacher, musically competent teacher

1. UVOD

“Glazba je slušna torta od sira – slučajno šaklja nekoliko važnih područja mozga na vrlo ugodan način, kao što torta od sira šaklja nepce” (Levitin, 2016, str. 237).

Učenici i učitelji dio su društva i kulture u kojoj djeluju jedni na druge. Glazbom se omogućuje bogatiji život kako u školama, tako i kod djeteta individualno. Ako je učitelj glazbeno osviješten, on osigurava umjetničku nadogradnju školske ustanove, lokalne zajednice i učenika. Potrebno je stalno usavršavanje i kontinuirani razvoj učitelja jer je poučavanje glazbene kulture složena, dinamična i kreativna djelatnost. Kompetentnost učitelja i kvaliteta obrazovanja jedni su od ključnih čimbenika u razvoju glazbenih sposobnosti učenika. Naime, da bi glazbena kultura bila uspješna, učitelj mora voljeti djecu, a i glazbu. Želja i poziv mu moraju biti da u djeci probudi kreativnost i čovjeka koji čuje, prosuđuje, bira i voli glazbu (Krstić i Milić, 2009). Glazba uistinu može odgajati i stvoriti boljitak u ljudskim vrijednostima. To je svakako zadaća učitelja i njegovog utjecaja na djecu u nižim razredima osnovne škole. Nadalje, kroz glazbu je važno doprijeti do djeteta, pobuditi mu interes za glazbu i potaknuti ga na glazbeno izražavanje. Kroz glazbu i muziciranje, treba se doprijeti do dječjeg srca. Naime, učenje glazbe treba se razvijati na temelju urođenih glazbenih sposobnosti djeteta i iskustva s glazbom. Dakle, učitelji trebaju promatrati i pratiti glazbeno „ponašanje“ djeteta i djelovati u skladu s njegovim sposobnostima i mogućnostima.

U ovom diplomskom radu se nakon uvoda, u drugom poglavlju opisuje glazba kao prekrasna umjetnost te se ukratko opisuje veza između ljudskog mozga i glazbe.

Treće poglavlje govori o kontekstu ustanove za odgoj i obrazovanje. Opisuje se kako dijete u odgojno-obrazovnoj instituciji živi, odgaja se i oblikuje kao ličnost te kako ona uvelike utječe na razvoj djetetovih sposobnosti. Isto tako, naglasak se dao na kurikulum i glazbene kompetencije koje studenti, tj. budući učitelji trebaju znati.

Četvrto poglavlje je usmjereno na glazbeni odgoj u školi. Glazbena kultura, uz stjecanje glazbenih sposobnosti, može i trebala bi biti sredstvo poučavanja, nadahnuća, povezivanja ljudi te metoda odgoja u promicanju vrijednosti i načela bitnih za razvoj čovjeka.

U petom poglavlju se govori o glazbenoj kulturi kao nastavnom predmetu. Navode se ciljevi i zadaće nastave glazbene kulture. Nadalje, govori se o kompetencijama koje učenici trebaju steći tijekom razredne nastave. Uz glazbenu kulturu kao nastavni predmet, peto poglavlje objašnjava otvoreni model glazbene nastave prema Šulentić Begić te se predstavlja projekt „glazboplovstvo“.

Šesto poglavlje govori o učitelju, glazbi i inkluziji te kako svaki učenik ima prava. Opisuje se poznata terapija glazbom – muzikoterapija.

Sedmo poglavlje opisuje glazbene kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. Navodi se kako učitelj mora djelovati kao motivator, medijator ili posrednik i suigrač. Uz navedeno, govori se i o ulozi učitelja u integriranom učenju djece. Svi učitelji razredne nastave, trebali bi biti kompetentni za: čitanje nota, sviranje, glazbenu pismenost (ritam, dobe uz pjevanje i pokret), afektivno područje (slušati, prepoznati, analizirati skladbu), provjeriti glazbeni sluh, povezati didaktičke elemente s glazbenim pismom i kulturom, koristiti glazbene instrumente, sintetizirati čimbenike u cjelinu te kreirati sat na teoriji i praksi (Atanasov Piljek i Margetić, 2011). Tek nakon navedenog, učitelj će moći pozitivno utjecati na glazbene kompetencije učenika u nižim razredima osnovne škole. Na kraju sedmog poglavlja, opisuje se pjevački zbor kao izvannastavna aktivnost.

U osmom poglavlju govori se o ocjenjivanju nastave glazbene kulture pri čemu treba uzeti u obzir ciljeve nastave glazbene kulture (pjevanje, sviranje, slušanje, kreativnost) te individualne značajke učenika.

Deveto poglavlje opisuje utjecaj sredine na razvoj glazbenih sposobnosti djeteta. Ako dijete ima poticajno okruženje, razvija svoj glazbeni talent lakše od onih koji nemaju tu privilegiju.

U desetom se poglavlju opisuje glazbena škola. Budući da su učitelji jedni od prvih koji kod učenika uoče afinitet za glazbu, treba ih uputiti na dodatno glazbeno obrazovanje koje uvelike može utjecati na glazbene sposobnosti djeteta. Opisuju se ciljevi, zadaće i predmeti koji su dio osnovne glazbene škole.

Posljednje, jedanaesto poglavlje navodi doprinos studentima učiteljskih fakulteta glazbenim sposobnostima te opisuje stajališta i procjene studenata o glazbenom području.

2. O GLAZBI OPĆENITO

2.1. Prekrasna umjetnost - glazba

Prve godine u životu djeteta od velike su važnosti za formiranje njegove ličnosti. Da bi dijete postalo samostalno i moralno, u najranijem razdoblju života potrebna mu je ljubav odraslih, briga, odgoj i dobro usmjereno poučavanje. Značenje umjetnosti za odgoj djeteta je jako veliko. Glazbena je umjetnost od svih najdostupnija djetetu jer je njihov slušni aparat još od rođenja potpuno razvijen i pripremljen (Manasteriotti, 1981). Nadalje, glazba unosi u život toplinu i radost, ali je i bitna u fizičkom i psihičkom razvoju djeteta. Ona je nezamjenjivo sredstvo estetskog odgoja koja teži u djetetu razvijati osjećaj i smisao za lijepo. Postavlja temelje glazbenog ukusa djece i osposobljava ih za pronalaženje vlastitih estetskih doživljaja i poticaje za stvaralaštvo. Pedagozi poručuju: „Razvijajte u djeci i estetsko čuvstvo, izvor svega lijepoga i velikoga, jer je čovjek nerazvijenih estetskih osjećaja lišen mnogih vrednota u životu“ (Manasteriotti, 1981). Djetinjstvo je presudno za stvaranje kasnijeg odnosa djeteta prema umjetnosti te za glazbeni razvoj i sposobnosti. Poznati pedagozi (Komensky, Rousseau...) smatrali su glazbu važnim načinom odgoja zato što ona može utjecati na čovjeka na svim stupnjevima njegovog razvoja. Kako vrijeme prolazi, znanost uočava sve veću značajnost glazbe u odgoju djeteta i u tjelesnom i intelektualnom, a i emocionalnom smislu. Glazbom se razvijaju i dječje intelektualne sposobnosti. Na taj način, oni razvijaju um u želji da shvate što im tekst određene glazbe želi poručiti te razvijaju pažnju i pamćenje.

Među prvim ljudima koji su se bavili glazbom i njenim vrijednostima su grčki mislioci Platon i Aristotel. Platon naglašava kako pjesmu čine tri stvari: riječ, harmonija i ritam. Pomoću ritma i harmonije doseže se do unutrašnjosti duše i čine ju dobrom. Platon stoga misli da treba promicati dobro u glazbi te zabraniti moralno nepoćudnu glazbu. Isto tako, važno je djecu usmjeravati pravim glazbenim vrijednostima i pravom glazbenom pravcu jer, kao što je Platon rekao, što je u državi bolja glazba, bolja će biti i država. S druge strane, Aristotel smatra da je glazba izravno uključena u odgoj. Ona uznosi i vraća čovjeka sebi te pruža dostojno življenje, opuštanje i odmor nakon napora. Oslanjajući se na Platona i Aristotela, zaista je važno dobro utjecati na učenike u glazbenom smislu (Krstić i Milić, 2009).

2.2. Mozak i glazba

Prema definiciji Edgarda Varese, glazba je organizirani zvuk. Kada se glazba sluša, zapravo se opažaju brojna svojstva ili “dimenzije”. Nadalje, osnovni elementi svakog zvuka jesu jačina, visina tona, melodijska linija, ritam, tempo, boja tona, prostorna smještenost i reverberacija¹ (ili pazvuk, jeka). Kada se osnovni elementi na smislen način iskombiniraju, nastaju pojmovi višeg reda: mjera (ili metar), tonalitet, melodija i harmonija (Levitin, 2016). Glazba je zapravo tip perceptivne iluzije u kojoj naš mozak nameće strukturu i red nizu zvukova. Da glazba utječe na djecu od najranijeg djetinjstva govori i Daniel Levitin koji je rekao sljedeće:

“Jedno od mojih prvih sjećanja na glazbu jest kad sam bio trogodišnjak, ležao na podu ispod obiteljskog glasovira dok mama svira. Vidio sam samo majčine noge kako pomiču pedale, ali zvuk me preplavljivao. Bio je posvuda, vibrirao je kroz pod i moje tijelo, niski tonovi desno od mene, visoki lijevo. U tim mojim prvim glazbenim sjećanjima zvuk me držao u transu, prenosio me na osjetilna mjesta na kojima nikad nisam bio. Vrijeme kao da je stajalo dok je glazba svirala” (2016, str. 129).

Kada je neko glazbeno djelo drago čovjeku, ono ga podsjeća na druga djela koja je čuo i aktivira tragove sjećanja na emotivna razdoblja u čovjekovom životu. Mozak i glazba ovise o vezama (Levitin, 2016). Nadalje, nedavno je do novina i jutarnjih televizijskih emisija došla studija u kojoj se tvrdilo da čovjeka svakodnevno desetminutno slušanje Mozarta čini pametnijim (“Mozartov efekt”). Dakle, slušanjem glazbe može se poboljšati rješavanje zadataka prostornog razmišljanja koje se dobije odmah nakon slušanja (Levitin, 2016).

Glazbena stručnost definira se kao tehničko postignuće – vladanje glazbalom ili skladateljskim vještinama. Naime, Michael Howe i suradnici pokrenuli su raspravu o tome je li “talent” prirođena struktura u mozgu ili je rezultat naobrazbe i vježbanja. Oni su definirali talent kao nešto:

1. što potječe iz genskih struktura
2. što u ranoj fazi mogu identificirati izučeni ljudi koji ga mogu prepoznati čak i prije nego što je postignuta iznimna razina izvedbe
3. što može poslužiti za predviđanje tko bi se mogao istaknuti
4. što se može prepoznati samo kod manjine.

¹ Reverberacija se odnosi na percepciju udaljenosti izvora od nas u kombinaciji s veličinom prostorije u kojoj se muzicira. Laički se naziva “jeka”.

Dakle, rano prepoznavanje talenta je ključno, a u tome veliku ulogu ima učitelj. Talent se kod različite djece različito manifestira. Veliku ulogu ima genetski faktor, no nužni su i pomoćni faktori: čimbenik okoline, motiviranost, osobnost i obiteljska dinamika. Znanstvenici naglasuju da uloga gena i okruženja jest 50 posto odgovornosti svakog za cijelu priču. Daniel Levitin naglašava kako dosadašnja istraživanja mozga u rješavanju tih pitanja nisu bila od velike koristi, jer je teško odvojiti uzrok od posljedice. Najjači dokaz da talent postoji jest to što neki ljudi brže stječu glazbene vještine nego drugi. No, sama genetika nije dovoljna ako se ne pridoda vježbanje i dugotrajno razdoblje učenja. Istraživanja dokazuju da su osobe koje su više vježbale, postigle najviše rezultate, neovisno o tome kojoj skupini "talenata" su bili prethodno dodijeljeni. Dakle, talentirana osoba je ona koja ima prirodenu predispoziciju da se istakne, ali na kraju je to izraz za osobu koja je ostvarila značajna postignuća. Isto tako, istraživanja dokazuju kako je potrebno deset tisuća sati vježbanja kako bi se postigla razina vještine koju povezuju sa svjetskim stručnjacima (Levitin, 2016).

3. KONTEKST USTANOVE ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE

Institucijski kontekst, dakle škola, podrazumijeva „živi organizam“. Ona je složen, dinamičan sustav, interaktivna mreža socijalnih, kulturalnih, fizičkih i vremenskih odnosa s kojom je dijete u stalnom međudjelovanju. U odgojno-obrazovnoj instituciji, dijete živi, odgaja se i oblikuje kao ličnost. Zbog toga je važna kvaliteta ustanove jer u velikoj mjeri određuje kvalitetu odgoja, njege, obrazovanja i razvoja djece u njoj. Djeca u odgojno-obrazovnim institucijama primaju snažne poruke o sebi, bilo direktno ili indirektno, te se ponašaju u skladu s njima. Te im poruke u većoj ili manjoj mjeri pokazuju (ne)povjerenje u njih i njihove sposobnosti (Petrović-Sočo, 2007). Nadalje, institucije ne mogu djelovati neovisno od kulture. Istraživanja naglašavaju međuovisnost ponašanja i socijalnog te kulturalnog konteksta.

Kvaliteta odgoja i obrazovanja djece u ustanovama ovisi i o vanjskim, strukturalnim varijablama, a to su: prostor, oprema, materijali, broj učenika, obrazovanje učitelja te stručno iskustvo učitelja i ravnatelja. Za razumijevanje odgoja i obrazovanja mora se uzeti u obzir fizički, vremenski, socijalni i kulturni kontekst institucije. O tome bitno ovisi kvaliteta svakodnevnog življenja djece. Zbog velikih znanstvenih dostignuća, kvaliteta institucijskog odgoja i obrazovanja postaje mnogo šira. Odgojno-obrazovna

institucija treba biti organizirana na način koji će optimalno zadovoljiti dječje razvojne i intelektualne potrebe. To podrazumijeva ugodnu atmosferu, osjetljive učitelje, interakciju s vršnjacima, pojačavanje doživljaja, iskustava, učenje, razvoj, socijalni odnos i odgoj (Petrović-Sočo, 2007).

3.1. Kurikulum

Pod kurikulumom se podrazumijeva cjeloviti tijek odgojno-obrazovnog procesa. Cilj suvremenog odgoja i obrazovanja ne bi trebao težiti tome da svako dijete bude prosječno, već bi trebao uvažavati različite interese i sposobnosti učenika te se stalno usklađivati i prilagođavati potrebama i mogućnostima učenika. Na taj način dijete najbolje razvija sebe i svoje sposobnosti. Prioritetni zadatak kurikuluma trebao bi se odnositi na prepoznavanje i razvoj postojećih predispozicija svakog djeteta te pronalaženje sadržaja za najbolju aktualizaciju postojećih potencijala, a ne samo precizno planiranje i programiranje učenja djeteta. Kurikulum predstavlja i tijek zajedničkog djelovanja djece, učitelja i roditelja. Ako je njih troje usklađeno i imaju zajednički cilj, učenik će se razvijati u dobrom smjeru. U glazbenom smislu, i učitelj i roditelj trebaju prepoznati učenikove sposobnosti te ga bodriti i usmjeravati. Istodobno, proces učenja ne treba rezultirati samo znanjem i vještinama učenika već i njegovim moralnim, estetskim i emocionalnim razvojem. Poticajno okruženje za učenje predstavlja podlogu cjelovitom integriranom učenju djeteta. Kada dijete nešto posebno voli, on za to pokazuje i intelektualni, emocionalni i socijalni angažman. Zbog toga je važno usmjeriti dijete na ono što zaista voli i za što ima afinitet. Za razvojni kurikulum važan je učitelj koji prati rad i aktivnosti djeteta, nastoji ih bolje razumjeti, prikuplja dokumentaciju koju koristi za bolje razumijevanje djeteta i planiranje budućih aktivnosti.

Novi kurikulum na učiteljskim fakultetima uvelike se razlikuje (u glazbenom smislu) od starijih. Glazbene kompetencije koje studenti, tj. budući učitelji trebaju znati su područno-specifične (akademske) i generičke (opće) kategorije temeljene na *Tuning projekt* kompetenciji (Miočić, prema Vizek Vidović, 2012). Prema tim glazbenim kompetencijama, učitelj razvija odgovornost za osvještavanje vlastitih kapaciteta i razvoj istih. Glazbenim sadržajem učitelj prenosi glazbena znanja i vještine u radu s djecom i time obogaćuje kulturu školske ustanove (Miočić, 2012). Nastavni plan i program je Glazbenoj kulturi odredio jedan sat tjedno. U tom okviru potrebno je

planirati sadržaje koji su u skladu s razvojim stupnjem učenika, njihovim glazbenim sposobnostima i željama. U nastavku slijedi prikaz kurikuluma koji objašnjava cjeloviti tijek odgojno-obrazovnog procesa. Njime se određuje što učenici trebaju usvojiti na primjerenoj razini znanja i umijeća. U Hrvatskoj se *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* temelji na odgojno-obrazovnim vrijednostima. Temeljne su sastavnice kurikuluma usmjerene na učenika i prilagođene su suvremenom društvu:

- društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti
- ciljevi koji izražavaju očekivana učenička postignuća tijekom odgoja i obrazovanja – znanja, vještine, sposobnosti i stavove koje učenik treba razviti
- načela kao smjernice odgojno-obrazovne djelatnosti
- metode, sredstva i oblici rada
- odgojno-obrazovna područja kao temeljni sadržaj
- ocjenjivanje i vrednovanje učeničkih postignuća (Miočić, 2012).

Iz Nacionalnoga okvirnog kurikuluma za Umjetničko područje, ističe se:

“umjetnička djela i stvaralačke aktivnosti pridonose oblikovanju identiteta djeteta, jačanju njihova integriteta i samopoštovanja te stvaranju kulturne i ekološke svijesti. Odgoj i obrazovanje za umjetnost pomoću umjetnosti stvara kreativne pojedince koji aktivno sudjeluju u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline”² (Miočić, 2011, str. 83).

4. GLAZBENI ODGOJ U ŠKOLI

Glazba je oduvijek bila značajna u razvoju čovjeka. Kroz glazbu se prenosi znanje, vjerovanje, ali je i oblik motivacije. Kroz glazbu se pokreću osjećaji, misli i ponašanje. Glazba kao predmet u školama nudi stjecanje glazbene pismenosti, a može i trebala bi biti sredstvo poučavanja, nadahnuća, povezivanja ljudi, metoda odgoja u promicanju vrijednosti i načela bitnih za razvoj čovjeka. Kroz glazbu se šalju poruke snage, ljubavi, ohrabrenja i dotiče se dječje srce kako i kaže poslovice Davida Jadriana

Glazba ima izvorište u Tišini.

Glazba ima ušće u Tišini.

² Nacionalni okvirni kurikulum, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Republika Hrvatska, listopad 2011.

Smisao i ispunjenje, početak, središte i kraj svake glazbe je Tišina.

I zato, glazba je sestra blizanka ljudskoj duši (Krstić i Milić, 2009).

Često se pjesmom, ne samo noću, može dijete umiriti. Glazba ima estetsku i odgojnu vrijednost, a i intenzivno utječe na razvoj muzikalnosti djece (Goran i Marić, 1991). Umjetnička područja, uključujući glazbu, stvaraju posebno ozračje u školskim ustanovama. Kroz njih se razvija kreativno mišljenje kod djece koje podrazumijeva fleksibilnost, inovativnost te sklonost istraživanju. Umjetnička područja u odgoju priprema su za djecu u kreativnom smislu, u smislu budućih poslova izabranog životnog poziva i problema. Zbog navedenog, može se zaključiti da kultura i glazba osiguravaju osobno i društveno vrijedan način življenja u pogledu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnosti i kreativnosti. Glazbena umjetnost je moćno sredstvo u odgoju i obrazovanju djece. Njom se afirmira kritičko i estetsko mišljenje, potiče se stvaralaštvo, utječe na spoznajno-vrijednosni aspekt individue i mogućnost njene osobne nadogradnje te se promiče kultura življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja. Cilj pedagoškog procesa je kroz glazbu razvijati estetski potencijal u djetetu, poticati upoznavanju ljepote te omogućiti da dijete doživi glazbenu umjetnost. Doživljaj koji sadrži glazbu neprocjenjiv je. Naime, njime se doživljava “lijepo”, a time se to “lijepo” kulturno ozračje ostvaruje u samoj školi. Odgoj koji se temelji na glazbi naziva se estetskim odgojem (Miočić, 2012).

Glazbeni odgoj važan je dio estetskog i umjetničkog odgoja te utječe na afektivni, kognitivni, psihomotorički i socijalni razvoj djeteta. (Miočić, prema Denac, 2012). Na temelju psihofizičkih pojmova u stimulativnom ozračju razvijaju se i glazbene sposobnosti. One obuhvaćaju niz sposobnosti: shvaćanje i pamćenje melodije, percepcija ritma, shvaćanje tonaliteta, utvrđivanje intervala, uočavanja estetskog značenja glazbe i apsolutnog sluha. Smisao pojmovnog određenja glazbenih sposobnosti je estetsko doživljavanje glazbe (Miočić, prema Dobroti, 2012). Psihofizički razvoj djeteta utječe na razvoj glazbenih sposobnosti.

U nastavku slijedi prikaz devet faza razvoja glazbenih sposobnosti:

1. Faza slušanja (0-6 mjeseci)
2. Faza motoričke reakcije na glazbu (6-9 mjeseci)

3. Faza prve glazbene reakcije (9-18 mjeseci)
4. Faza prave glazbene reakcije (18 mjeseci – 3 godine)
5. Faza imaginativne pjesme (3-4 godine)
6. Faza razvoja ritma (5-6 godina)
7. Faza stabilizacije glazbenih sposobnosti (6-9 godina)
8. Faza estetskog procjenjivanja (11 godina)
9. Glazbena zrelost (17 godina)

Presudne godine za razvoj glazbenih sposobnosti je najranije djetinjstvo te poticajna socijalna sredina. Isto tako, za razvoj glazbenih sposobnosti veliki udio imaju genetski činitelji i vlastite aktivnosti svakog pojedinca. Što se tiče socijalne sredine, postoji povoljno ili nepovoljno glazbeno ozračje koje se odnosi na glazbenu stimulaciju u obitelji i u odgojno-obrazovnim institucijama. Ti socijalni čimbenici vrlo su važni za izgradnju glazbene kritičnosti te bavljenje glazbom pojedinca. Budući da su mlađa djeca fleksibilna i otvorena za glazbu te imaju veću sposobnost reagiranja na zvuk, na estetsku osjetljivost najviše se utječe tijekom najranijih godina života. Dijete će se sporije razvijati ako živi u sredini u kojoj nema doticaja s bilo kojim oblikom umjetnosti, dok će se dijete koje se nalazi u sredini koja utječe na stvaranje estetskog odnosa prema umjetnosti razvijati brže. Takva djeca u prednosti su od onih koji su lišeni glazbenih utjecaja (Miočić, prema Manasteriotti, 2012).

Prema Voglar, glazbena područja razvrstavaju se na područje pjevanja, slušanja glazbe, sviranje na dječjim instrumentima i izvođenje glazbenih didaktičkih igara (Miočić, 2012). Nadalje, Manasteriotti glazbu povezuje sa razvojem senzornih, tj. slušnih sposobnosti. One se promatraju u procesu glazbenih aktivnosti djeteta koje se dijele na šest sposobnosti slušanja glazbenih tonova: zapažanje razlike u visini tona, razlike u ritmu glazbe, razlike u jakosti tonova, trajanju tonova i sposobnost pamćenja tonova i njihovih boja (Miočić, prema Manasteriotti, 2012). Da bi se što uspješnije ostvario cilj glazbenog odgoja, tj estetskog odgoja, potrebno je osmisliti glazbene aktivnosti realizirane kroz igru. Kroz glazbeni odgoj kod djece razvijaju se razne sposobnosti poput senzornih, izražajnih, kreativnih, intelektualnih i manualnih. Glazbena kultura prema Dobroti razvrstava se na: pjevanje, glazbene igre, brojalice,

pokret uz pjevanje i pokret uz glazbene igre, te slušanje glazbe (Miočić, prema Dobroti, 2012). Bogdana Borota navodi tri kategorije glazbenih aktivnosti, koje sežu od prepoznavanja do izvođenja glazbenih sadržaja, od izvođenja glazbenih sadržaja do igre i glazbenih doživljaja te od igre i glazbenih doživljaja do glazbenih iskustava i znanja. Navedene glazbene aktivnosti trebale bi biti svakodnevno prisutne u školskim ustanovama kako bi se pozitivno utjecalo na djetetov razvoj glazbenih sposobnosti.

Glazba, ako se koristi u dobrom smjeru, ohrabruje, budi, podiže, osnažuje, ima pozitivni učinak. Isto tako, pozitivna glazba odašilje poruke ljubavi, istine, prijateljstva, pravednosti, nenasilja i mira. U današnjem svijetu, koji je često puta pun ljutnje, nemoći, izgubljenosti, očaja i nasilja, ispunjena glazba može promicati pozitivne misli i vrijednosti. Tekst glazbe također šalje određene poruke. U školama su one uglavnom pozitivne. Ako učitelj istinski vjeruje i svojim primjerom pokazuje i provodi ono što govori ili pjeva, tada ta poruka ima istinsku snagu i utjecaj te one postaju ohrabrenje, poticaj, pouka i nadahnuće (Krstić i Milić, 2009). Glazba i glazbene radionice, namijenjene su svoj djeci u određenom razredu, imala ona "glazbeni talent" ili ne.

„Današnjoj djeci, više od svega, za zdrav i cjelovit život, razvoj i rast, potrebno je osnaženje, podrška, izgradnja samosvijesti i zdravog samopoštovanja, ali i spremnost na međusobnu toleranciju i poštovanje, uz uvažavanje svih različitosti pa i različitosti darova i sposobnosti“ (Krstić i Milić, 2009, str. 13).

Istraživanja su pokazala da su ljudi koji pjevaju zdraviji od onih koji to ne rade. Ono djeluje na pluća, napinje međurebrene mišiće i dijafragmu, doprinosi radu srca, cirkulaciji, smanjuje napetost mišića, smanjuje krvni tlak i stres, poboljšava raspoloženje, imunitet, umanjuje bolove te stvara osjećaj užitka (Krstić i Milić prema Welch i sur., 2009). Nadalje, grupno pjevanje jedno je od pet ključnih tehnika poučavanja. Ono potiče međuovisnost, odgovornost, socijalne vještine, usađuje mir, ljubav i poštovanje. Skupno pjevanje dovodi organizam u stanje sklada, ritma i mira. Također, glazbom se jača memorija, a i sama inteligencija (Krstić i Milić prema Rauscher i Shaw, 2009). Neki znanstvenici smatraju da glazba trenira mozak na više razine mišljenja. I sam Einstein je tvrdio da mu je teorija relativnosti otkrivena kroz intuiciju, a da je upravo glazba bila pogonska snaga te intuicije (Krstić i Milić, 2009).

Novi pristup odgoju i obrazovanju ističe potrebu uvažavanja djetetovih razvojnih potreba i cjelovitog razvoja na svim područjima njegove osobnosti (Blašković, Novaković, 2012). Uključenost umjetnosti u odgoj i obrazovanje od najranije dobi od iznimne je važnosti za razvoj umjetničke inteligencije koja utječe na sve osobine učenika. Umjetnost pozitivno utječe na percepciju, maštu, moralni i spoznajni razvoj, etičnost, komunikaciju, kritičko mišljenje, pažnju, radne navike, emocionalnu inteligenciju, kreativnost, motoriku i osjetljivost (Blašković i Novaković prema Eisner i Kroflič, 2012). Stjecanjem glazbenih vještina raste samopouzdanje, samopoštovanje, zadovoljstvo, samodisciplina, tjelesna koordinacija i brojne druge vještine (Blašković, Novaković, 2012).

5. GLAZBENA KULTURA KAO NASTAVNI PREDMET

Ako želiš sagraditi brod, ne bubnjaj uokolo ljudima da sakupljaju drvo i ne dijeli im zadatke i poslove, nego ih radije nauči da čeznu za beskrajnim prostranstvima oceana.

Antoine de Saint Exupery

Nastava glazbene kulture u prva četiri razreda izvodi se jednom tjedno i sadrži 35 sati tijekom godine. Učitelj razredne nastave sat glazbene kulture vodi i poučava prva tri razreda, dok četvrti razred preuzima predmetni nastavnik. Kao što se već spomenulo, nastavu glazbene kulture čine dva temeljna načela, a to su psihološko i kulturno-estetsko. Psihološko načelo podupire učitelje da izlaze u susret učenicima koji se žele aktivno baviti glazbom dok kulturno-estetsko načelo priprema učenika za život u smislu pravilnog korisnika glazbene kulture. Nadalje, program glazbene kulture je otvoren, što znači da učitelj ima slobodu da uz obvezatan sadržaj sam oblikuje sat (uzimajući u obzir želje i mogućnosti učenika). Cilj nastave je uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje kreativnosti te uspostavljanje kritičkog i estetskog procjenjivanja glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013).

Isto tako, važno je prikazati i zadatke nastave glazbene kulture:

- upoznati (metodički vođenim slušanjem) učenike s različitim glazbenim djelima

- upoznati ih s osnovnim elementima glazbenoga jezika
- poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje i sviranje)
- zadaća pjevanja pjesama u prvom je redu pjevanje kao takvo a ne (samo) učenje pjesme
- zadaća sviranja jest sviranje kao takvo, a ne (samo) učenje konkretnoga glazbenog komada
- zadaća slušanja jest razvoj glazbenog ukusa, ali i upoznavanje konkretnih glazbenih djela i odlomaka
- zadaća glazbenoga opismenjivanja je stjecanje samo osnovnih obavijesti o notnom pismu
- zadaća obradbe glazbenih vrsta i oblika u prvom je redu aktivno slušanje glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013).

Temeljna metoda rada mora biti razgovor učitelja s učenicima te učenikâ s učenicima. Nastava mora biti ugodna, lagana, koja ne opterećuje učenike. Učenici trebaju biti opušteni i predani glazbi te moraju biti u mogućnosti razgovarati o glazbi s učiteljem kao partnerom. U glazbenim aktivnostima, važniji je proces od samog ishoda. Samim sudjelovanjem kod učenika poboljšavaju se glazbene sposobnosti i razvija se senzibilnost za glazbu (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013). Program nastave glazbene kulture, u prva tri razreda osnovne škole, temelji se na pjevanju, sviranju, slušanju glazbe i glazbenoj kreativnosti. Dakle, kompetencije koje trebaju steći učenici tijekom razredne nastave, a shodno tome učitelji ih trebaju posjedovati, su:

1. Pjevanje – točna intonacija i ritam, glazbeno pamćenje i samopouzdanje. Učitelj bi trebao znati dobro pjevati. Uvjet dobrom pjevanju je posjedovanje glazbenog sluha koji se sastoji od intonacije, osjećaja za metar i ritam, glazbene memorije i glasovnog aparata (Šulentić Begić, 2012). Na učiteljskim fakultetima, važno je da studenti pokušaju razviti svoju pjevačku vještinu do razine do koje je to moguće.

Slika 1. Uvjeti lijepog pjevanja (Izvor: <http://hrcak.srce.hr/121408>)

2. Sviranje – osjećaj ritma, metra, koordinacije i suradnje (da bi učitelj mogao s učenicima izvesti aktivnost sviranja) te sviranje instrumenta (da učitelj prati svoje pjevanje i pjevanje svojih učenika)

Slika 2. Uvjeti uspješnog sviranja (Izvor: <http://hrcak.srce.hr/121408>)

3. Slušanje glazbe – slušna koncentracija, specifikacije sluha, analiza odslušanog djela, vrednovanje glazbe. Učitelj bi trebao imati sposobnost uočavanja tempa, dinamike, pamćenja glazbenih cjelina i prepoznavanja melodije.

Slika 3. Uvjeti uspješnoga slušanja glazbe (Izvor: <http://hrcak.srce.hr/121408>)

4. Elementi glazbene kreativnosti (glazbene igre) – izoštrene glazbene sposobnosti (intonacija, ritam), senzibilitet za glazbu, maštovitost glazbenog izraza,

samopouzdanje kod novih ideja (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013).

Slika 4. Uvjeti uspješnog izvođenja elemenata glazbene kreativnosti (Izvor: <http://hrcak.srce.hr/121408>)

Praćenje i vrednovanje prilagođava se pojedinačnom razvoju glazbenih sposobnosti učenika, nakon što se utvrdilo inicijalno stanje na početku te završno na kraju školske godine (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013).

Učenici nakon prva tri razreda trebaju:

- uočiti i slušno razlikovati visinu tona i trajanje tona
- slušno razlikovati i odrediti dinamiku skladbe (tiho, glasno) te odrediti tempo skladbe (polagano, umjereno, brzo)
- razvijati intonativne i ritamske sposobnosti
- razvijati glazbeno pamćenje
- prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalnoinstrumentalnu glazbu
- prepoznati i slušno razlikovati izvodički sastav skladbe (prepoznati zvuk pojedinačnih glazbala)
- razvijati glazbeni izričaj
- razvijati zvukovnu radoznalost i glazbenu kreativnost
- obogaćivati emocionalni svijet i izoštravati umjetnički senzibilitet
- razvijati glazbeni ukus uspostavljanjem vrijednosnih kriterija za kritičko i estetski utemeljeno procjenjivanje glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2013).

5.1. Otvoreni model glazbene nastave

Jasna Šulentić Begić obavila je istraživanje sa svrhom utvrđivanja učinkovitosti otvorenog modela glazbene nastave. Istraživanje se provodilo na učenicima od četvrtog do osmog razreda osnovne škole, dakle na predmetnoj nastavi glazbene kulture. Otvoreni model odnosi se na novu, moderniju metodu učenja gdje nastavnik sam osmišljava nastavni program. Dakle, napušta se učenje tradicionalnih nastavnih područja (glazbeno opismenjavanje, pjevanje, sviranje, stvaralaštvo, slušanje glazbe i usvajanje određenih muzikoloških znanja) zato što je nerealno i neostvarivo te učenici uglavnom ne nauče ništa relevantno (Šulentić Begić, 2012). Šulentić Begić smatra da bi se ukinulo to “svaštarstvo” potreban je otvoreni model u kojem nastavnik sam odlučuje o tome što je dobro i korisno učenicima. Svakako, područje slušanja i upoznavanje glazbe je obvezatno. Isto tako, osim u izboru nastavnih područja, nastavnik je slobodan u izboru pjesama i skladbi za slušanje (2012). Istraživanjem se dokazalo da učenici pozitivno ocjenjuju nastavu glazbe prema otvorenom modelu. To se vidjelo kroz opušteniju atmosferu, više pjevanja, posvećivanje onom najbitnijem – pjevanju i slušanju glazbe. Upoznavanje umjetničke glazbe utječe na bolji glazbeni ukus. Naime, to se poboljšalo, a dokaz tome je da je većina učenika izjavila da im se klasična glazba počela sviđati (Šulentić Begić, 2012).

5.2. Glazboplovstvo

Glazboplovstvo je projekt koji nudi odgojno-obrazovni sadržaj, ali i kreativnost te stvaralaštvo kod djece i učitelja. Projekt se točno naziva *Projekt Stella Polaris* – socijalno – zdravstveni, akcijsko – preventivski edukacijski program. Cilj projekta je osmišljavanje kurikuluma koji nastoji učiniti dostupnim glazbena nastojanja poučavateljima koji na inovativan i poticajan način žele djeci približiti znanja, vještine i iskustva bitna za cjelovit život. Glazboplovstvom se otkriva glazba u čovjeku i čovjek u glazbi. Ona je dostupna svim učiteljima ako su oni zainteresirani te ako ju žele koristiti u odgojno-obrazovnom radu s djecom. Radionice u glazboplovstvu oblikovane su kao ilustrativni model. Glazba u glazboplovstvu je u skladu s temeljnim ljudskim vrijednostima. Glazboplovne radionice i aktivnosti imaju i odgojnu funkciju jer potiču razvoj karaktera osobe, jačaju samosvijest, samodisciplinu, razvijaju prijateljstvo, suradnju, vještine komunikacije, javni nastup, slušanje, promiču društvenu odgovornost te stvaraju navike zdrave i kreativne

rekreacije. S druge strane, u glazbenom smislu, one promiču ljubav prema glazbi i glazbenom izražavanju, razvijaju glasovne mogućnosti i ritam, pomažu usvajanju glazbenih pojmova, potiču uključivanje djece, potiču proaktivnije korištenje vlastitih glazbenih darova te afirmiraju važnost glazbe. Nadalje, u radionicama se treba održavati ravnoteža između discipline i razigranosti. Voditelji glazboplovnih radionica moraju biti pripremljeni i trebaju posjedovati određene glazbene kompetencije. Najvažnije je da budu osobni primjer, model i uzor djeci. Glazboplovstvo je namijenjeno širokom krugu mogućih korisnika, a između ostalog i nastavnicima razredne nastave u osnovnim školama u okviru satova glazbene kulture. Ove radionice pokazale su se uspješnim u školama na način da ih vode posebno obučeni nastavnici. Radionice i aktivnosti poput ovih dobar su način da se pozitivno utječe na glazbene sposobnosti djece u nižim razredima osnovne škole. Kroz njih djeca dobivaju zabavan, inovativan i poticajan nastavni sadržaj, a budući glazbeni profesionalci dobivaju vrijedan temelj, iskustvo, razvoj vještina, umijeća i samopouzdanja. Riznica glazboplovnih aktivnosti obuhvaća: glazbene vježbe, igre, priče, mudre navode, stihove, izreke i poslovice, skupno sviranje, slušanje glazbe i glazbene projekte. Istraživanja koja su proučavala utjecaj glazbe na čovjeka pokazala su tjelesne, psihološke i socijalne dobrobiti za sudionike glazbenih radionica. Vrijedi spomenuti kako glazbene radionice pozitivno utječu na djecu s posebnim potrebama i s poteškoćama u razvoju te imaju iznimno pozitivne učinke na ciljne skupine. Glazboplovna radionica traje 45 minuta te se sastoji od tri dijela: uvod (stvaranje pozitivne atmosfere, pravila), središnji dio sata (obrada teme) i završni dio (zajednička pjesma ili igra) (Krstić i Milić, 2009).

Slijedi primjer jedne glazboplovne radione:

Dobar se glas daleko čuje

Svrha: upoznavanje učenika s ljudskim glasom kao instrument glazbenog izražavanja, način kako razvijati vlastiti glas i upoznavanje sudionika s metodama učenja pjevanja po sluhu

Cilj: razvijanje skupine, razvoj timskog duha, detaljno učenje pjesme, stjecanje uvida u glazbene mogućnosti, razvoj samopouzdanja

Trajanje: 45min

Radionica se sastoji od 3 aktivnosti. U prvoj aktivnosti je uvod u učenje pjesme koji traje 10 minuta. Cilj je stvoriti pozitivnu atmosferu, pripremiti učenike za učenje pjesme te ih poticati na razumijevanje poruke i razumijevanje ljudskih vrijednosti koje promiče pjesma. Nadalje, u drugoj aktivnosti cilj je upoznati djecu s važnošću razvoja glazbenih vještina i kapaciteta kroz određene vježbe i igre, razvijati timski duh i pripremiti glasove za kvalitetno pjevanje. Drugi dio traje 20 minuta. Treća i zadnja aktivnost je učenje i vježbanje zajedničkog pjevanja nove pjesme. Cilj je upoznati djecu s procesom učenja pjesme po sluhu, pravilnoj dikciji, disanju, intonaciji, međusobnom slušanju, uvažavanju, razvijati zbarsko pjevanje te samopouzdanje. Ono traje 15 minuta. Pjesmu je važno pjevati iz srca i uz jasan izgovor teksta. Ovdje je važan postupak slušanja, pamćenja te ponavljanja pojedinih fraza pjesme. Radionicu je dobro završiti pljeskom, pohvalom i igrom (Krstić i Milić, 2009).

6. UČITELJ, GLAZBA I INKLUZIJA

Svaki učenik ima svoja prava. Potrebno je organizirati poticajno okruženje za razvoj glazbenih potencijala kod svakog učenika, bio on učenik s teškoćama u razvoju ili ne. Učitelj je taj koji mora biti osposobljen za zahtjevnu i specifičnu djelatnost s navedenom kategorijom učenika. Kroz glazbu se djetetu s teškoćama u razvoju može pridonijeti i u njegovom socio-emocionalnom razvoju te boljem ukupnom stanju djeteta. To se manifestira u tome da se lakše doprije do djeteta te mu se omogućuje radosno sudjelovanje u različitim aktivnostima. Postoji i poznata terapija glazbom – muzikoterapija koja predstavlja glazbu kao intervenciju u medicinskom, obrazovnom i svakodnevnom okruženju. Glazba može ubrzati djetetov razvoj općenito. Što se tiče učenika bez teškoća u razvoju, učitelj treba kod njih potaknuti bolje razumijevanje, razvoj osjetljivosti za potrebe drugih te pomaganje i prihvaćanje različitosti (Rončević, 2014).

6.1. Muzikoterapija

Glazba je lijek gotovo za sve bolesti i nisu potrebne glazbene sposobnosti kako bi ona bila djelotvorna. Kao što je i navedeno u knjizi *Mozart efekt*, glazba je jedini nekemijski lijek i zbog toga bi i njezina primjena trebala biti veća. Muzikoterapija je učinkovit način liječenja osoba sa psihosocijalnim, afektivnim, kognitivnim i

komunikacijskim problemima, a može se koristiti i za rješavanje različitih situacija u svakodnevnom životu (<http://www.muzikoterapeuti.hr>, 20.08.2016.). Kao što se već spomenulo, glazba može biti tjelesno, emocionalno i duhovno blagotvorna. Neki tonovi ojačavaju um i oslobađaju kreativnost. Iako su se pojmovi poput muzikoterapije pojavili tek sredinom 20. stoljeća, glazba se kao prevencija bolesti koristila stoljećima prije toga (primjer u Bibliji, egipatski medicinski papirus). Glazbom se može pomoći učenicima s poteškoćama u učenju, može pozitivno utjecati na vokalizaciju, promatranje, oponašanje i pokretanje tijela. Isto tako, može smanjiti postojeću agresiju kod učenika. Istraživanja dokazuju da učenici dobro reagiraju na glazbu. Kada glazba svira u pozadini u razredu, ona utječe na koncentraciju učenika i kvalitetu radova. Terapija glazbom utječe i na djecu s autizmom. Oni zbog improvizacijske glazbene terapije znatno poboljšavaju komunikaciju. Također, muzikoterapija ima ulogu kod određivanja i dijagnosticiranja autizma (Krstić i Milić, 2009). Velika je primjena i vrijednost muzikoterapije u radu s djecom, bila ona s teškoćama ili bez, te u mnoge druge svrhe i za liječenje mnogih bolesti. Različita istraživanja su pokazala da je muzikoterapija znanstvena disciplina koja ne liječi bolest, no ona umanjuje bol, pomaže u rješavanju konflikta među ljudima te postaje most koji zbližava ljude i čini ih sretnijima (<http://www.muzikoterapeuti.hr>, 20.08.2016.). No, važno je da se muzikoterapiju prilagodi potrebama individue kako bi bila učinkovita.

7. GLAZBENE KOMPETENCIJE UČITELJA

Profesija učitelja je dinamična, složena i trajnog procesa te teži kontinuiranom razvoju i usavršavanju. Mnoge društvene promjene te brojne spoznaje prisutne su u današnjem svijetu. Ključnu ulogu u razvoju djeteta ima sam učitelj koji treba posjedovati kvalitetu obrazovanja i mnogobrojne kompetencije kako bi se poboljšalo odgojno-obrazovno postignuće. Te kompetencije mogu se razvijati i poboljšati, no potrebna je volja učitelja. Ključne kompetencije koje bi učitelj trebao steći i imati su: rad s informacijama, tehnologijom i znanjem te rad s ljudima, rad u zajednici i za zajednicu (Miočić, prema Vizek Vidović, 2012). Uloga učitelja za razvijanje glazbenih kompetencija je: promatranje procesa učenja kao oblik suradnje, gradnja strukture koja se sastoji od djetetovog identiteta i njegovog učenja te percipiranje samog sebe kao timske igračice koji sudjeluju u izgradnji samog sebe, kulturne

ustanove i djeteta (Miočić, prema Soleša Grijak i Soleša, 2012). Obrazovanje učitelja treba težiti tome da on postane kritički intelektualac te misleći i reflektivan praktičar.

Dobar učitelj poučava riječima, djelima i životom. Karakteristike dobrog učitelja su:

- a) njegove riječi i život moraju prezentirati ono što govori
- b) mora biti uvjeren u ono što djecu uči
- c) treba voljeti djecu
- d) mora biti poučljiv
- e) treba biti marljiv
- f) dobar graditelj
- g) vjerani i sposoban za izvršenje zadataka

7.1. Učitelj mora djelovati kao motivator

Ako će se učenici često baviti glazbenim aktivnostima, oni će zavoljeti glazbu. Budući da su djeca aktivna, radoznala i kreativna, svoje kompetencije često žele pokazati i razvijati u glazbenim aktivnostima. Zanimljiva je činjenica da su sva djeca sposobna za glazbene aktivnosti, no međusobno se razlikuju u sposobnostima i sklonostima. Te razlike očituju se u sluhu, osjećaju za ritam, glazbenom pamćenju, sposobnostima zapažanja i reagiranja te u stvaralačkim sposobnostima i interesima za pojedinu vrstu glazbe. Ono što se za učitelja smatra temeljnim zadatkom glazbenog odgoja jest razvijati interes za glazbu te pokušati u učenicima pobuditi želju za sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima (pjevanju, slušanju, sviranju i plesanju). Veliki utjecaj na interes glazbe kod učenika ima i izvor glazbe. Ona mora biti po svemu bliska djetetu te dobi. Važan je izbor glazbe koju će dijete slušati i koju će pjevati. Ako se na te stvari obrati pozornost od ranog djetinjstva, kod djeteta se može pozitivno utjecati na razvoj dobrog glazbenog ukusa. U skladu s djetetovim mogućnostima treba ga poticati na vrijednu glazbu za pjevanje i slušanje te mu osigurati primjerene glazbene instrumente za sviranje (udaraljke, zvečke, praporce...). Isto tako, uz vrijednu glazbu, pjevanjem, slušanjem i sviranjem, veliki utjecaj ima i razgovor o slušanim glazbenim djelima čime se učenike potiče na izricanje osobnih doživljaja glazbe. Nadalje, poželjno je djecu odvesti na glazbenu priredbu i koncert čime se potiče stvaranje dobrog glazbenog ukusa te ima veliko odgojno značenje (Rončević, 2014). Nježnost, ljubav, mir i toplinu djetetu pružaju

pogled, lijepe riječi, dodir, a posebno ljupka i osjećajna pjesma (Goran i Marić, 1991).

7.2. Učitelj kao medijator ili posrednik

Učitelj kao medijator učenike treba uputiti u samu glazbu, u smislu da im omogućiti da otkriju i osjete ljepotu glazbe. Njegova uloga je usmjerena na razvoj kreativnog i kritičnog glazbenog mišljenja te na razvoj glazbene kompetencije kod učenika. Glazbene aktivnosti ne potiču samo razvoj glazbenih sposobnosti kod djece, već i jačaju komunikacijske vještine, motoriku, socijalne kompetencije, koncentraciju, osjećaj za lijepo, ritam, pokret te apstraktno mišljenje.

Kao posrednik, učitelj sudjeluje i stvara uvjete za odvijanje glazbenih aktivnosti. Ti uvjeti uglavnom se odnose na uređenje i opremu prostora. Isto tako, učitelj kao posrednik svoju pažnju usmjerava i prema suradničkom učenju učenika. To se odnosi na pjevanje, sviranje i plesanje uz glazbu. Često puta starija i sposobnija djeca pomažu mlađima da i oni dođu do određene razine glazbene sposobnosti. Ako je učitelj dovoljno kompetentan, tada će glazbu pretvoriti u izazov, avanturu i suradnju. Nadalje, učitelj treba dokumentirati aktivnost učenika te pratiti njegov glazbeni razvoj. Na temelju promatranja, uočavaju se glazbeni interesi učenika te se planiraju buduće aktivnosti vezane uz to. Učitelj je posrednik, svojom kvalitetom i dostupnošću i u situacijama kada učenicima treba pružiti pomoć kod uočavanja glazbenih elemenata i pri zahtjevnijim glazbenim aktivnostima. Uz stručnost i pripremljenost učitelja, važna je i njegova fleksibilnost u odstupanju od unaprijed planiranih zadaća i aktivnosti. Važno je da učitelj kao posrednik slijedi djecu, njihove potrebe, interese i mogućnosti (Rončević, 2014).

7.3. Učitelj kao suigrač

Budući da je igra značajna aktivnost u životu djece te je veliko motivacijsko sredstvo u poticanju učenika na sudjelovanje, često se koristi kao sredstvo u procesu razvoja glazbenih sposobnosti učenika. Igra razvija kreativnost djece općenito. Cilj razvoja glazbenih sposobnosti učenika kroz igru odnosi se na: ritam, metar, tonsku visinu i rod, tempo, dinamiku, agogiku, različite boje, pamćenje glazbenih cjelina, prepoznavanje melodije, interes za glazbala, interpretaciju te ljubav prema glazbi. Uloga suigrača u glazbenim igrama, odnosi se na aktivno sudjelovanje učitelja u glazbenim aktivnostima. Ono se odnosi na međusobni odnos, ravnopravnost,

poštivanje, poticanje, prihvaćanje i suradnju. Učitelj se treba postaviti kao partner djetetu u pjevanju, sviranju, plesanju i ostalim glazbenim aktivnostima. Važno je ne podcjenjivati dijete što se tiče glazbenih sposobnosti. Vrijedi znati da se kod djeteta od prvih mjeseci pohranjuju glazbene informacije koje će kasnije, ako je u glazbeno poticajnom okruženju, postići kreativnim glazbenim izričajima. Učitelj treba prihvatiti djetetove prve glazbene pokušaje i improvizacije te mu treba biti podrška. Ako je učitelj dobar suigrač, a ne samo promatrač, učenika može dodatno motivirati za dublje uključivanje u glazbene aktivnosti (Rončević, 2014).

7.4. Uloga učitelja u integriranom učenju djece

Uloga učitelja sastoji se i u tome da potiče na kritičko i kreativno mišljenje, da angažira kapacitet djeteta u cijelosti, da razvija kolaboraciju, interakciju i međusobno pregovaranje te da djeluje na znatiželju i čuđenje djeteta. Isto tako, uloga učitelja je i pronaći ono što dijete uistinu zanima te mu stvoriti poticajno i pozitivno okruženje u kojem će istraživati različite probleme. Dakle, učitelj mora biti, kao što je već spomenuto, evaluator, organizator, poticatelj i suradnik djece. Nadalje, važna je i izobrazba učitelja u smjeru procjenjivanja i razumijevanja aktivnosti djece. Učitelj ne bi smio samo prenositi gotove informacije djetetu već ga strpljivo i postupno pratiti kroz aktivnosti uz mogućnosti da stekne nova otkrića. Uloga učitelja proizlazi iz aktivnosti djeteta i određuje se kao usklađivanje s tim aktivnostima na osnovi promatranja (Slunjski, 2001).

Tablica 1.: Primjeri usklađivanja djeteta i učitelja

Što radi dijete	Što radi učitelj
istražuje materijale	pribavlja materijale, podržava i potiče
promatra svijet oko sebe	pribavlja nove objekte, događaje, ljude
stvara razumijevanje	Pomaže
istražuje neki problem	Usmjerava
nadograđuje prethodno znanje	pomaže u uspostavi veze između prethodnog i novog znanja
iskazuje mišljenje na različite načine	osigurava različite medije za izražavanje ideja

Izvor: Slunjski E. Integrirani predškolski kurikulum, 2001.

Naime, važnije uloge učitelja u konstruktivistički orijentiranom učenju djeteta su: pobliže upoznati individualne potrebe i mogućnosti svakog djeteta, stvarati pozitivno ozračje, opskrbiti relevantan prostor i materijale, potaknuti komunikaciju, kontinuirano pratiti i procjenjivati djetetov napredak, primjeniti različite strategije učenja i poučavanja, podržati učenje djeteta i poticati suradnju vršnjaka (Slunjski prema Wishon i sur., 2001). Nadalje, uloga učitelja u učenju djeteta je stvaranje i obogaćivanje okruženja u kojem je dijete te primjerena strategija poučavanja. Navedena strategija ima cilj osamostaljavati djecu, razviti suradnju među njima i podupirati djetetovo učenje. Pravilno učenje i pozitivno te poticajno okruženje za učenika je ključno, a glavnu ulogu u kontinuiranom stvaranju toga ima učitelj. Cilj je doći do toga da učenik uči samostalno, kako u školi, tako i kod kuće. Učitelj treba poticati učenike da traže određene odgovore, a ne samo davati im iste. Dakle, učitelj ne smije biti samo dinamičan poučavatelj, već djetetov promatrač, voditelj i pomagač. Okruženje bi trebalo biti bogato materijalima koji bi trebali biti stvarni, tj. konkretni te bi djeca njima morala biti u mogućnosti manipulirati. Naime, materijali djeci omogućuju prirodniji put dobivanja informacija. Sve što se događa u školi - prostor i materijali te općenito okruženje može olakšati ili otežati, a kad je ono kvalitetno može se nazvati i trećim odgajateljem. Stoga, okruženje mora promovirati samoregulaciju, neovisnost, međusobno poštivanje i uvažavanje, postavljanje pitanja, istraživanje, razgovor, rješavanje problema, samoevaluaciju učenika i učitelja. Cjelokupno ozračje i okruženje u razredu i školi odnosi se na življenje i učenje djeteta. Ono se odnosi i oslikava ulogu učitelja u podupiranju djeteta, interakciju s njim, slušanju, poticanju u međusobnom slušanju, dokumentaciju i slično. U takvom okruženju čuje se veseli žamor, razgovori, osobna razmišljanja, postavljanje pitanja i dobivanje relevantnih odgovora, ohrabrivanje te zajedničko vršenje procesa učenja. Da bi se to postiglo, učitelj mora biti prirodan i autentičan čovjek. Naime, on mora biti osjećajan, pun ljubavi, iskrenosti, mora biti svjestan svojih slabosti i jakih strana te mora predstavljati podlogu za stjecanje životnog iskustva i učenja koje će djetetu biti od velike važnosti u budućnosti (Slunjski, 2001). Komunikacija učitelja mora biti usklađena s razvojem i napredovanjem svakog djeteta. Učitelj bi trebao poznavati vještine i sposobnosti svakog djeteta da bi znao sadašnje kapacitete i mogao koristiti tehnike za stvaranje novih značenja i sposobnosti djeteta. Ako poznaje sposobnosti svakog pojedinog djeteta, treba koristiti različite strategije primjerenog učenja djeteta. Učitelj ne bi trebao čekati svakog učenika da sazrije i

dođe do određene razine razvoja već je njegova uloga identificirati gdje se pojedini učenik nalazi u tom trenutku te djelovati u skladu s tim. Škole trebaju voditi dijete od njemu poznatog k nepoznatom. Podrška učenju djeteta treba biti unutar zone sljedećeg razvoja djeteta, što znači da učitelj prepozna i podrži dijete u rješavanju problema koji su u zoni njegovog razvoja, ali da i prepusti odgovornost djetetu za one zadatke koje on može samostalno izvršiti (koji su u zoni njegovog aktualnog razvoja) (Slunjski,2001).

Važno je razumijeti da djeca imaju pravo na pogrešku. Sam proces pronalaženja točnog odgovora za učenje djeteta je vredniji negoli ishod tog procesa, tj. taj točan odgovor. Promatranje i dokumentacija aktivnosti i sposobnosti pojedinog učenika ima veliku važnost u procesu učenja i razvoja. Na taj način se kontinuirano prati razvoj djeteta te mu se u pravom trenutku pomaže i omogućuje dostupnost potrebnih resursa za razvoj novih saznanja. Učitelj posreduje znanje približavanjem resursa te potiče suradničko učenje. Dokumentiranjem razvoja djeteta postiže se efekt zajedničkog učenja učenika i učitelja. Ono je dobar pokazatelj učenicima gdje se nalaze i koje interese imaju, dok je za učitelja dobro da vidi u kojem smjeru treba pomoći određenom učeniku te da podrži smjer učenja djeteta. Nakon dokumentacije, analize napisanog te interakcije s kolegama i stručnim timom, učiteljima se omogućuju savjeti te konstantan profesionalni razvoj.

Odnos učitelja prema aktivnosti djeteta prati se na način na koji on tretira taj proces. Njegovo razumijevanje djeteta i njegove aktivnosti imaju veliki utjecaj na daljnji tijek razvoja aktivnosti djeteta (Slunjski, 2001). Dakle, razumijevanje učitelja za glazbenu sposobnost djeteta veliki je utjecaj na daljnji tijek razvoja te glazbene sposobnosti. Zbog toga je vrlo važno da učitelj bude kompetentan, učen i sposoban. Stvarno razumijevanje djeteta i njegove aktivnosti omogućuje učitelju da prilagodi okolinu koja će biti primjerena i pravodobna za djetetov razvoj. Svojim postupcima učitelj daje povratnu informaciju učeniku o tome što misli o njemu, kakvu sliku ima o njemu, kako ga doživljava, gdje ga vidi u skoroj budućnosti te ima li povjerenja u njega i njegove sposobnosti. Dijete treba doći do te razine da samo istražuje određeni interes, da samo razmišlja, rješava problem kako bi samostalno moglo razvijati svoje sposobnosti. Nije dovoljno djetetu samo prenositi informacije već ga se treba poticati na nešto više. Često puta brza rješenja i odgovori nisu najbolja rješenja za učenike. Naime, takav način djetetu ne dopušta da samostalno dođe do rješenja, da istražuje i

uključi svoje intelektualne sposobnosti. Djeca uče postupno konstruirajući svoje znanje i ona rade kroz vlastito iskustvo koje nadopunjuju i razvijaju.

Uloga učitelja u općenitim, pa tako i glazbenim aktivnostima učenika je: pratiti i slušati dijete, interpretirati i razumijeti njegove aktivnosti, procijeniti u koje aktivnosti bi se učenik trebao uključiti te tražiti adekvatan način da to učini. Svime navedenim, učitelj podupire kvalitetniji razvoj glazbenih sposobnosti kod učenika.

Postoje različiti prijedlozi unapređenja prakse učitelja i njegovog profesionalnog razvoja. Učitelji često puta u teoriji znaju što učiniti, dok u praksi ne. Prvo i ključno je učiteljeva slika o određenom djetetu. Nužan početak usavršavanja učitelja je preispitivanje kakvu sliku ima o određenom učeniku. Isto kao i učenici, učitelji svoja znanja i kompetencije mogu razvijati i jačati kroz direktnu uporabu, iskustvo te konstantnu refleksiju i raspravu o njihovoj kvaliteti (Slunjski, 2001). Zadaća učitelja koja je presudna u razvoju glazbenih sposobnosti učenika je učiteljeva svjesnost o vlastitoj razini odgojno-obrazovnog rada s učenicima, senzibilnost za promatranje, slušanje i dobro razumijevanje, odgovornost i želja za dobivanje povratne informacije od djeteta i izražavanje vlastitog mišljenja i informacija djetetu. Dakle, učitelj treba stvoriti uvjete da istraži vlastitu odgojno-obrazovnu praksu. Naime, potrebno je zajedničko istraživanje i učenje djece o tome kako se uči.

Što se tiče dokumentacije, ona daje uvid i roditeljima tj. skrbnicima o tome gdje se učenik nalazi te na što posebno trebaju obratiti pozornost. Dokumentacija pomaže boljem razumijevanju učenika i interpretaciji procesa koji su u tijeku te pribavlja nove poticaje i podupire daljnji razvoj aktivnosti i sposobnosti (Slunjski, 2001). Što se tiče glazbenih sposobnosti, dokumentacija može pomoći u davanju relevantnih informacija roditeljima koji zatim znaju što napraviti s djetetom, kamo ga poslati, u koje izvannastavne aktivnosti ga uključiti kako bi se djete moglo najbolje razvijati. Ideja o tome kako djeca najbolje uče temelji se na tome da djeca uče aktivno i kroz vlastito iskustvo. Na taj način konstruiraju svoje znanje i raspravljaju o onom što znaju, što su naučili i što ih zanima s drugom djecom, učiteljem i roditeljima. Prirodna potreba djece je da istražuju svijet oko sebe te ih treba motivirati za istraživanje i aktivnosti. Učitelje ne treba smatrati prezentatorima znanja već suoblikovateljima okoline učenja te potporu u procesu učenja djeteta. *“Sve što se*

može učiniti za nekog učenika na putu oblikovanja vlastitog stajališta jest biti njegov suputnik na tom putovanju” (Slunjski prema Bruner, 2001).

Cilj odgojno-obrazovnog sustava te svakog učitelja trebao bi biti da osposobe učenike za učenje umjesto da ih se podučava golim činjenicama. Nadalje, treba ih se pozvati na razmišljanje o tome kako uče da bi se njihovo učenje moglo poboljšati i da bi oni na svoje učenje mogli pozitivno utjecati. Učenici trebaju preuzeti odgovornost za proces vlastitog učenja, što uključuje i učenje glazbenih sposobnosti.

7.5. Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe

Kompetencije³ označavaju skup svega što pojedinac može stjecati učenjem. Isto tako, kompetencije su potencijali, predispozicije za određeni oblik djelovanja te kombinacija kognitivnih, motivacijskih, moralnih i socijalnih vještina dostupnih pojedincu. Učitelji razredne nastave trebali bi posjedovati specifične kompetencije (činjenična i teorijska znanja), vještine (spoznajne, psihomotorne i socijalne) i kompetencije u užem smislu (samostalnost i odgovornost). Vezano uz glazbenu kulturu, učitelj treba biti kompetentan za pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, glazbenu kreativnost i glazbene igre. Da bi navedeno bilo uspješno, učitelj bi trebao biti barem prosječno muzikalan (Šulentić Begić, 2012). Kompetencije učitelja uveliko utječu na učenikov rad i uspjeh. Pod time se misli na učiteljevo znanje, mudrost operiranja njime te odabir relevantnih metoda i strategija poučavanja. Nadalje, kompetentan će učitelj planirati sat, organizirati sadržaj, dati prikladne zadatke učenicima, koristiti najučinkovitije metode i sredstva rada, osnaživat će, voditi, upravljati učionicom te stvoriti ugodnu atmosferu u njoj. Ukoliko učitelj nije siguran u sebe i svoje mogućnosti, to prenosi na učenike. Projekt *Tuning educational structures in Europe* utvrdio je specifične kompetencije koje učitelji moraju posjedovati, a to su: posvećenost poticanju postignuća i napretka učenika, razvoj i poticanje strategije učenja, savjetovanje učenika i roditelja, znanje iz predmeta koje poučava, komunikacija, kreiranje ugodne i poticajne klime, sposobnost primjene onog što uči, upravljanje vremenom, analiza i samoevaluacija rada, svjesnost o potrebi vlastitog unaprjeđenja, procjena ishoda i postignuća učenja, rješavanje problema, reagiranje na potrebe učenika, poboljšanje okoline za poučavanje i prilagodba kurikulumu specifičnom kontekstu (Šulentić Begić prema *Tuning*

³ Kompetencije su znanja i vještine te pripadajuća samostalnost i odgovornost.

educational structures in Europe, 2012). U njemu se navode i generičke kompetencije koje učitelj mora posjedovati, a one se dijele na dva ciklusa. Kompetencije nakon prvog ciklusa su: komunikacija, timski rad, informacijsko-komunikacijska tehnologija, otkrivanje i rješavanje problema, promišljanje i samovredovanje, interpersonalne vještine, organizacija vremena, odlučivanje, poštivanje različitosti, etičnost, kritičnost i samokritičnost te samostalno unaprjeđivanje. Nadalje, kompetencije nakon drugog ciklusa su: provođenje znanstvenog istraživanja, korištenja rezultata, stručna komunikacija, kognitivne vještine važne za razvoj i novo znanje (Šulentić Begić, 2012).

Za uspješnost nastave glazbene kulture, učitelj mora posjedovati glazbena znanja i vještine, znanja iz metodike te pedagoško-psihološka znanja. Glazbena znanja i vještine uvelike su povezane s glazbenim sluhom, jer za stjecanja glazbenih kompetencija, potreban je razvijen glazbeni sluh (Šulentić Begić, 2012). Budući da je nastavni plan glazbenih kolegija na učiteljskim fakultetima veoma skučeni, način na koji se može to riješiti jest da se napusti teoretiziranje i da se osposobi učitelje za lijepo pjevanje i pjesme uz pratnju instrumenta te slušanje lakših glazbenih komada uz primjereno učenje istog učenike (Šulentić Begić prema Rojko, 2012).

Cilj nastave glazbene kulture je uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika, razvijanje glazbenih sposobnosti i kreativnosti te usvajanje kritičkog i estetskog procjenjivanja glazbe. Promatrajući ciljeve nastave glazbene kulture, učitelji koji poučavaju taj predmet, dakle svi učitelji u razrednoj nastavi, trebali bi biti kompetentni za sljedeće: imati stručno znanje o glazbenoj pismenosti, čitanje, sviranje, osnovnu artikulacijsku razinu psihomotoričkog područja glazbene pismenosti (ritam, dobe uz pjevanje i pokret), ostvariti razinu organiziranja vrijednosti afektivnog područja (slušati, prepoznati, analizirati skladbu), spoznati elemente i provjera glazbenog sluha, povezati didaktičke elemente s elementima glazbenog pisma i glazbene kulture, koristiti glazbene instrumente na satu glazbene kulture, sintetizirati čimbenike u suvislu cjelinu te kreirati sat na teoriji i praksi. Tek nakon navedenog, učitelj će moći pozitivno utjecati na glazbene sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole (Atanasov Piljek i Margetić, 2011).

7.6. Pjevački zbor

„Slobodno vrijeme je kao glazbeni orkestar. Ako ga vodi i predvodi dobar dirigent, on dobro svira i, obrnuto, ako nema dirigenta, tada je orkestar neusklađen i nesimfonilan.“ (Proleta i Svalina prema Plenković, 2011).

Što se tiče izvannastavnih aktivnosti, učenici se najčešće uključuju u: pjevački zbor, folklornu skupinu i aktivnost ritmike i plesa. Učenici su aktivni u svim izvannastavnim aktivnostima i redovito ih pohađaju. Slijedi nešto o pjevačkom zboru djece mlađe školske dobi koji se u osnovnoj školi organizira kao izvannastavna aktivnost, što znači da učenici sudjeluju svojevrijedno. U takav zbor uključena su djeca u dobi od prvog do četvrtog razreda. Najčešće na početku školske godine voditeljice zborova provode audiciju za upis novih članova. Učitelji koji uoče kod učenika glazbenu sposobnost, trebali bi reagirati u smislu da ga usmjere na pjevački zbor. Na početku zbora se upjevava (uz instrument), zatim se pjevaju određene pjesme (nove pjesme te ponavljanje već naučenih pjesama). Učenici najviše vole pjevati vesele pjesme, brzog tempa i popularne pjesme. Zborovi nastupaju više puta tijekom školske godine. Odgoj i obrazovanje sadrži dva aspekta u okviru odgojnoobrazovnog procesa. Obrazovanjem se stječu spoznajni, doživljajni i psihomotorni interesi pojedinca, dok se odgojem razvijaju odnosi, komunikacija te se prihvaćaju norme. Uključivanjem učenika u izvannastavne aktivnosti zadovoljavaju se i obrazovne i odgojne potrebe. Tu se ostvaruju ciljevi koji se ne uspijevaju ostvariti u redovnoj nastavi (Proleta i Svalina, 2011). Te su aktivnosti važne u odgoju jer se poklapaju željama učenika. Proleta i Svalina provele su istraživanje koje je pokazalo da učenici izvannastavne glazbene aktivnosti doživljavaju kao mjesto radosti, druženja, ali i učenja (2011). Tamo vlada pozitivna atmosfera, zajednički rad, poštivanje, uvažavanje i poticanje. Učenici vole kada im je slobodno vrijeme ispunjeno, pogotovo ako je ispunjeno u skladu s njihovim interesima. U ovom je slučaju njihov interes glazba, kojom se većina želi više baviti u budućnosti i za koju ima afinitet. Učitelji trebaju učenicima dati priliku za iskazivanje potreba i želja kod pripremanja sadržaja vezanih uz izvannastavne aktivnosti. Isto tako, trebaju ih poticati na dobar rad, omogućiti im aktivno i samostalno uključivanje te ih voditi korištenju stečenim znanjem općenito (Proleta i Svalina, 2011). Izvannastavne glazbene aktivnosti, uz to što odgovaraju želji i ukusu djeteta, osvješćuju njihov doživljaj umjetnosti te potiču

dobar odgoj. Na njima su učenici opušteni, uče kroz igru, nisu opterećeni ocjenjivanjem te stvaraju dobru podlogu za budućnost (Proleta i Svalina, 2011).

Učenicima se treba omogućiti bavljenje svim glazbenim područjima. Da bi se moglo što bolje utjecati na učenikove glazbene sposobnosti, škole u budućnosti trebale bi imati širu ponudu izvannastavnih glazbenih aktivnosti.

8. ULOGA UČITELJA U RAZVOJU GLAZBENIH SPOSOBNOSTI UČENIKA

Velika je važnost u identificiranju darovitosti kod djece i potrebe da se takvoj djeci osigura obrazovanje koje će im omogućiti kvalitetno napredovanje te maksimalan razvoj njihovih sposobnosti. Svalina i Matijević proveli su istraživanje s ciljem utvrđivanja koje su mogućnosti za unapređenje nastavne prakse poticanjem dječjeg glazbenog stvaralaštva u okviru nastave solfeggia. Temeljem istraživanja može se zaključiti da je uz sustavni rad s darovitom djecom moguće ostvariti pomake u razvoju njihovih produktivnih glazbenih sposobnosti. Uloga učitelja u razvoju glazbenih sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole je u poticanju na slobodno razmišljanje i kreativno izražavanje. Ako se učenika iskreno prihvati i vjeruje u njegove mogućnosti, on će to zasigurno osjetiti. Na taj način, lakše će se početi izražavati. Učitelj koji više pažnje posvećuje učenicima te koristi različite metode podučavanja za različitu djecu, više će zadovoljiti potrebe darovitih učenika (Svakina i Matijević, 2011). Darovitom se djecom treba baviti specifičnom brigom uz želju da maksimalno napreduju. Također, bilo bi dobro da se realiziraju specifični programi u radu s tom djecom, što podrazumijeva reproduktivne glazbene aktivnosti, improviziranje te kreiranje manjih glazbenih djela. Glazbeno darovitu djecu već od rane školske dobi treba poticati na intenzivno bavljenje glazbom, na stjecanje vještina te ih treba upućivati na stvaralaštvo. Jedino će na taj način učenici u potpunosti ostvariti svoj potencijal. Da bi dijete postalo profesionalan glazbenik, ono treba biti muzikalno, treba imati veliku podršku okoline, angažiranost sudionika odgojno-obrazovnog procesa, što uključuje i učitelja, te treba imati kvalitetan razvoj glazbenih sposobnosti (Svakina i Matijević, 2011).

Prema Howardu Gardneru, ako učenik posjeduje glazbenu inteligenciju, on će imati: veću osjetljivost na zvuk, ritam i glazbu, osjećaj za ritam, dinamiku i melodiju.

Nadalje, imat će dobar sluh, znat će pjevati, svirati instrument i skladati. Kod ispitivanja dječje glazbene sposobnosti, treba se utvrditi njegova ritamska sposobnost, sposobnost razlikovanja visine te glazbeno pamćenje. Jedan od načina na koji se može učenicima osigurati bolji napredak u glazbenim sposobnostima jest razvrstati pjesme u više kategorija. Lelea smatra da se pjesme trebaju podijeliti na pjesme s manjim opsegom (jednostavnije melodijski i ritmički, u nižim položajima) te pjesme s većim opsegom (melodijski i ritamski složenije pjesme). Pjesme s manjim opsegom bile bi namijenjene djeci s manje razvijenim glazbenim sposobnostima, te pjesme s većim opsegom darovitoj djeci (Svakina i Matijević, 2011). Darovitom učeniku, učitelj treba dati priliku da pjeva samostalno te paziti na njegovu intonaciju, ritam, fraziranje i dinamiku.

9. OCJENJIVANJE NASTAVE GLAZBENE KULTURE

Glazbeno umjetničko djelo u nastavi glazbene kulture je sredstvo razvijanja različitih elemenata glazbenog sluha te djeluje na razvijanje estetskih kriterija, glazbenog ukusa i poznavanja određenog dijela glazbene literature. Djelovanje glazbenog sluha odnosi se na izoštravanje slušne percepcije, vježbanje slušne koncentracije, upoznavanje s temeljnim glazbenim pojmovima (ugodaj, tempo, dinamika, glazbeni oblik, razni izvodilački sastavi). Kada se na nastavi glazbene kulture glazba sluša i doživljava, ona je umjetničko djelo. S druge strane, u trenutku razgovora i analize djela, ono postaje sredstvo učenja o glazbi. Kako ishode treba evaluirati, umjetničko djelo tada postaje sredstvo evaluacije. Atanasov Piljek i Margetić napravili su istraživanje o razlikama u mišljenju učitelja razredne nastave vezano uz ocjenjivanje u predmetu Glazbena kultura s obzirom na godine poučavanja i stupanj obrazovanja (2011). Istraživanje je provedeno na uzorku od 160 učitelja razredne nastave. Dobiveni rezultati pokazuju neusustavljen način evaluacije u području nastave glazbene kulture u osnovnoj školi te nesigurnost učitelja u svoje mogućnosti vrjednovanja (Atanasov Piljek i Margetić, 2011). Kod ocjenjivanja treba imati na umu specifičnost samog nastavnog predmeta te subjektivnost svesti na najmanju moguću razinu.

U glazbenoj kulturi, ocjenjivanje je određeno kvalitetom operacionaliziranih obrazovnih ishoda s jedne strane te razumijevanje postignutih kompetencija učenika od strane učitelja s druge strane. Ocjenjivanju treba biti cilj intervencija i

unaprijeđenje kvalitete odgoja i obrazovanja učenika, a ne samo postizanje ocjene. Kvaliteta interakcije učitelja i učenika u glazbenim obrazovnim sadržajima određena je povijesnim razvojem odgoja i obrazovanja i prepoznavanjem uloge nacionalnog školskog sustava u različitim kontekstima socijalne i kulturne svijesti (Atanasov Piljek i Margetić, 2011).

Ocjenjivanje glazbene kulture u razrednoj nastavi je teže od ostalih predmeta. Razlog tome je što ne postoji metodologija evaluacije razine uspješnosti u nastavi glazbene kulture. Naglasak se stavlja na „glavne“, a ne na „sporedne“ predmete te se „sporedni“ predmeti priklanjaju ocjenama ostalih predmeta. Takvi postupci su nepoželjni i pedagoški neopravdani i nepoticajni (Atanasov Piljek i Margetić, 2011). Opći smisao kulturnih predmeta je da ih učenici zavole te da se počinju njima baviti. Učenje glazbe treba se razvijati na temelju urođenih glazbenih sposobnosti djeteta i iskustva s glazbom. Dakle, učitelji trebaju promatrati i pratiti glazbeno „ponašanje“ djeteta i djelovati u skladu s njegovim sposobnostima i mogućnostima. Navedeno se uzima u obzir i kod ocjenjivanja. Kod razumijevanja pojedinca i njegovog glazbenog postignuća, učitelj mora uzeti u obzir: vještine slušanja, fizičku kordinaciju i socijalnu interakciju. Kod ocjenjivanja treba uzeti u obzir ciljeve nastave glazbene kulture (pjevanje, sviranje, slušanje, kreativnost) te individualne značajke učenika. Individualne značajke promatraju se pojedinačno i to uz rezultat uspješnosti i napredovanja.

Odgojno-obrazovna djelatnost povezana je s globalnim i tehnološkim razvojem i napretkom. Dakle, potrebno ju promatrati u tom kontekstu. Zbog brzine i kvalitete razvoja potrebno je unaprijediti nastavnu djelatnost i evaluaciju njene uspješnosti (Atanasov Piljek i Margetić, 2011).

10. UTJECAJ SREDINE NA RAZVOJ GLAZBENIH SPOSOBNOSTI DJETETA

Često puta se postavlja pitanje jesu li sva djeca sposobna za glazbeni odgoj ili samo neka. Naime, dokazano je da se sva djeca rađaju s nekom vrstom glazbenih sklonosti. U prvoj godini života te se sklonosti razvijaju ili ne razvijaju, zavisi od okoline. U povoljnim uvjetima, one postaju elementarne sposobnosti, dok u nepovoljnim zahiruju (Manasteriotti, 1981). Okolina i vlastita aktivnost djeteta najviše utječu na

razvoj glazbenih sposobnosti. Djetetova sredina može biti podloga za razvijanje ljubavi djeteta prema glazbi te za razvijanje elemenata na kojima se zasniva glazbeni odgoj, a to su sluh, glas i ritam. Ako dijete sluša pravilno izabranu glazbu u određenoj dobi, stvara se navika i potreba za slušanjem glazbe. Time se razvija slušna pažnja i sposobnost primanja glazbe djeteta. Djeca su neprekidno okružena glazbom, bilo kod kuće, u društvu, na televizijskim ili radio-prijemnicima, no to ne znači da se na taj način provodi glazbeni odgoj. Takva vrsta glazbe, u većini slučajeva, djetetu nije potrebna za razvoj. U nekim slučajevima čak i šteti razvoju, ako su primjerice prenaplašeni ritmovi ili je previše zvukova i pretjerana jakost izvedbe. U urbanoj sredini glazba uporno prodire sa svih strana. Ako ona nije kvalitetna, dječji sluh se otupljuje i zahiruje, a stručnjaci upozoravaju da se time nanosi šteta i živčanom sustavu djeteta. Tada umjesto zadovoljstva i smirenosti koju bi glazba trebala doprinjeti učenicima, u njima se javlja nemir i razdražljivost. Zbog toga vrijedi da prvi susreti djeteta s glazbom trebaju biti ugodni i korisni te glazba treba biti napisana upravo za njih, a ne za odrasle. Što se tiče pjevanja, preglasno pjevanje, vikanje i izvođenje pjesama napornih za glasovni aparat djeteta, može nanijeti veliku štetu dječjem glasu (Manasteriotti, 1981). O tome trebaju voditi računa učitelji i roditelji.

Ako je dijete rođeno u obitelji gdje je glazba čest pojam, nerijetko se u djeteta pojavljuju znakovi razvijenijih glazbenih sposobnosti. Isto tako, dijete koje ima poticajno okruženje, a pokazuje makar malu pažnju i ljubav prema glazbi, okolina se organizira tako da se razvijaju njegove glazbene sposobnosti. Takvo će dijete zasigurno lakše uspjeti razvijati glazbeni talent od onih koji nemaju te privilegije. S druge strane, neki roditelji striktno žele da im se dijete bavi glazbom, iako dijete to ne želi. Ne smije se dijete prisiljavati da se bavi određenom umjetničkom aktivnošću jer se time koči njegov svestrani razvoj i možda ga se time još više odvaja od nametnute mu umjetnosti.

Učenici su svjesni kulturnih razlika i često su zrcalo stavova odraslih. Zbog toga je važno što ih i kako uče učitelji. Znanja o društvenom i kulturnom kontekstu koja im prenose učitelji važna su za razumijevane glazbe kao kulture te za bogaćenje duhovnog svijeta uz razvoj kreativnosti (Drandić, 2010).

Sadržaj glazbene nastave uvelike je povezan s kulturom zapadne umjetničke glazbe. Nastavni programi zapadnih država, uključujući Republiku Hrvatsku, uglavnom su organizirani na način da prihvaćaju glazbenu kulturu koja pripada zapadnoj umjetničkoj tradiciji. No, formalno obrazovanje zalaže se za pristup prihvaćanja različitih glazbenih tradicija i kultura. Pluralističkim organiziranjem nastavnog programa, glazbena nastava pridonosi estetskom odgajanju učenika, nadilaženju ograničenih kulturnih svjetova i razvijanje kritike (Dobrota i Kovačević, 2007).

Pohađajući kvalitetno koncipiranu nastavu glazbe, mladi čovjek postaje strastveni zaljubljenik u glazbu.

Na glazbene sklonosti utječe i ono što je čovjek prije doživio kao ishod tog iskustva, bio on pozitivan ili negativan. Naime, jedno pozitivno iskustvo rađa drugo. Isto tako, na glazbenu sklonost utječe i visina tonova, boja tonova, ritam, sigurnost, tip zvuka, glazbena tekstura, ranjivost, pustolovnost, poznavanje pjevača i povezanost. Moć glazbe je u tome što nas može povezati jedne s drugima i s većim istinama o tome što znači živjeti i biti čovjek (Levitin, 2016).

11. GLAZBENA ŠKOLA

Učitelj treba izaći u susret želji učenika da se bavi glazbom. Dakle, način na koji učitelj može pozitivno utjecati na učenika kod kojeg uoči izuzetnu ljubav prema glazbi jest preporučiti mu da počinje pohađati glazbenu školu. Kako je stjecanje glazbenih kompetencija veoma složen proces, glazba ima svoj sustav školovanja, a to je glazbena škola. Glazbeni odgojno-obrazovni sustav nudi osnovnu glazbenu školu, srednju te visoki stupanj.

Slijede ciljevi i zadaće glazbenog odgoja i obrazovanja:

- omogućiti učenicima stjecanje vještine sviranja na jednom od glazbala koja se u školi poučavaju te razvijati učenikove glazbene sposobnosti – produktivne i reproduktivne
- uz učenje glazbala omogućiti stjecanje i drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika, omogućujući učenicima cjelovit glazbeni razvitak
- pratiti učenikov napredak u cjelini i u svim pojedinim elementima napredovanja – glazbenosti, znanjima i vještinama kako u cilju usmjeravanja

učenika za one djelatnosti (glazbalo) na kojima su im izgledi za uspjeh najveći, tako i u pogledu njihova krajnjega profesionalnog usmjerenja

- upoznavanjem hrvatske kulturne baštine razvijati u učeniku osjećaj pripadnosti i bogatstvo različitosti umjetničke glazbe
- voditi brigu o osobito sposobnim i darovitim učenicima
- brinuti se da se cjelokupni odgojno-obrazovni proces odvija prema suvremenim psihološkim, pedagoškim i metodičkim spoznajama uz poštovanje osobnosti svakog učenika
- voditi brigu pri upisivanju učenika na pojedino glazbalo o društvenim potrebama, posebice u trenutku kad se donosi odluka o konačnom glazbenom usmjerenju
- promicati glazbu putem javne djelatnosti (priredbe, koncerti, smotre, natjecanja...) i utjecati na unapređivanje glazbene kulture u sredini u kojoj škola djeluje

(Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole 2006).

Ako učitelj uoči dijete koje ima afinitet za glazbu, dobro je da ga usmjeri u glazbenu školu gdje će nakon završetka školovanja usvojiti navedene kompetencije.

Tijekom pohađanja glazbene škole, stječu se razna znanja i vještine. U nastavku slijedi prikaz predmeta koji su dio osnovne glazbene škole te znanja i vještine koje se uz njih vežu:

a) Nastava instrumenta (učiti svirati instrument te usvojiti određeni broj skladbi, tehničkih vježbi i ljestvica)

b) Solfeggio (znati otpjevati melodiju i izvesti ritam prema notnom zapisu, zapisati notama odslušani glazbeni primjer, glazbena pismenost, oznake, znakovi, ljestvice, mjere, intervali, ritmovi, stvarati glazbu, prepoznati pojmove agogika, dinamika, tempo, legato, stavato, zvuk različitih glazbala, izvodilačke sastave i glazbene oblike)

c) Skupno muziciranje (zbor, orkestar, komorna glazba – skupno muziciranje i usvajanje određenog broja skladbi)

Navedene kompetencije stječu se u osnovnoj glazbenoj školi, dok u srednjoj uz te postoji i teorija glazbe, harmonija, polifonija te povijest glazbe. Glazbena škola

svojim odgojem i obrazovanjem profesionalnih glazbenika različitih profila i zanimanja stalno proizvodi onaj dio društvene nadogradnje koji je obuhvaćen pojmom glazbene umjetnosti (Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole 2006) (Šulentić Begić, 2012).

12. DOPRINOS STUDENTIMA UČITELJSKIH FAKULTETA GLAZBENIM SPOSOBNOSTIMA

Postoji problem u glazbeno-metodičkom obrazovanju učitelja nižih razreda osnovne škole u Republici Hrvatskoj. Sadržaj i formalno obrazovanje u glazbenom smislu doživio je velike promjene u posljednjih dvadeset godina. Od 1960. do 1992. godine obrazovanje učitelja odvijalo se na dvogodišnjim studijima što je relativno malo i nedovoljno za stjecanje relevantnih kompetencija, kako u glazbenom tako i u ostalim predmetima. Glazbena naobrazba trajala je dvije godine i uključivala je glazbenu pismenost, poznavanje glazbenih oblika, instrumentarija, slušnih primjera, metodike glazbene kulture i obuku sviranja melodike i pjevanja. Od 1992. godine nadalje učiteljski su studiji počeli trajati četiri godine. Tim činom, povećala se mogućnost usvajanja glazbenog sadržaja i kompetencija. Naime, studij je sadržavao glazbeni, metodički i praktičan (osnove pjevanja i sviranja) dio poduke. Na taj način produbilo se učiteljevo razumijevanje glazbe. Isto tako, poboljšao se i obogatio metodički pristup glazbenim aktivnostima. Aktivna glazbena nastava zahtijeva od učitelja predznanja o glazbi, metodici, volju planiranja i izvođenja. Učenici bi trebali dobiti priliku za muziciranjem, trebalo bi u njima pobuditi pozitivan stav o glazbi i nastavi glazbene kulture. Promjena dolazi 1998. godine kada se na učiteljske studije uvodi program jednog predmeta iz područja predmetne nastave. Pridajući veću pažnju tom predmetu, u drugi plan su stavili umjetničke predmete, pa tako i glazbeni, iako je činjenica da je potreban kontinuiran rad tijekom dužeg vremena za stjecanje glazbenih kompetencija. Unatoč smanjivanju satnice glazbenih predmeta, sviranje i pjevanje je ostalo kao obavezan dio glazbenih kompetencija koje studenti moraju steći. One su bitne specifične vještine jer bez njih nisu ni moguće glazbene aktivnosti učenika. 2006. godine, uvođenjem bolonjskim studija, glazba na učiteljskim studijima ostaje marginalizirana (Nikolić i sur., 2012).

Dakle, zbog raznih promjena u školskom sustavu, došlo je do značajnih promjena u modulu glazbenih predmeta. Učitelji i odgojitelji posjeduju veću zastupljenost nastavnih predmeta koji su u funkciji stjecanja glazbenih kompetencija. Temeljna kompetencija jest spremnost i otvorenost za učenje i nove spoznaje te fleksibilna prilagodljivost. Zbog ubrzanosti života, glazba je više nego ikada potrebna djeci i odraslima. Stoga je važna uloga učitelja za razvoj glazbene sposobnosti djece (Rončević, 2014).

Učitelji razredne nastave nisu profesionalni glazbenici, ali jesu glazbenici. Razinu glazbenih znanja koja su potrebna za kvalitetnu nastavu glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole učitelji stječu na učiteljskom studiju i mogu koristiti u daljnjem radu, ako to žele i imaju volje za to. Važna su znanja iz metodike glazbene kulture, kao i vještine pjevanja i sviranja, što uz trud svatko može naučiti. Obrazovanje u glazbenom smislu ne odnosi se samo na metodiku i glazbeni sadržaj već i na pozitivan stav o glazbi, glazbenoj nastavi i glazbenom obrazovanju djece. Važno je otkriti koji faktori utječu na oblikovanje stavova o glazbenoj nastavi, stručnom usavršavanju i glazbenim kompetencijama. Naime, osobna kreativnost učitelja utemeljena na glazbenom znanju poticaj je dječjem glazbenom stvaralaštvu.

Dakle, glazbene kompetencije učitelja grade se na učiteljskom studiju uz pozitivan stav o glazbi. To je vrlo važno jer će kompetencije i stavovi učitelja uvelike utjecati na glazbene sposobnosti učenika. Isto tako, studenti, budući učitelji, trebali bi održavati svoja znanja i iskustva o glazbi naučena na studiju te ih koristiti u budućem radu. Studenti tijekom petogodišnjeg studiranja dobe dovoljno glazbene podloge koja će iščeznuti ukoliko se ne koristi. Oni bi trebali imati svijest o važnosti funkcionalnog i intrinzičnog utjecaja glazbe na učenika te biti svjesni koliko su važna karika i uloga u utjecu na glazbene sposobnosti učenika.

Na učiteljski se studij upisuju studenti različitih glazbenih sposobnosti. Od njih se očekuje da steknu kompetencije potrebne za poučavanje glazbe (pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, elemente glazbene kreativnosti i glazbene igre). Da bi uspješno izvodio sat glazbene kulture, učitelj mora posjedovati barem prosječne glazbene sposobnosti (melodija, ritam) (Šulentić Begić, 2012). Jedino će na taj način imati istinsku ulogu u razvijanju glazbenih kompetencija kod djece.

12.1. Stajališta i procjene studenata o glazbenom području

Autorice Nikolić, Ercegović-Jagnjić i Bogunović provele su istraživanje na uzorku od 405 učitelja razredne nastave da se ispita utječu li godine radnog iskustva na glazbene kompetencije učitelja razredne nastave. Cilj je bio ukazati na nužnost kvalitetnog glazbenog obrazovanja na studiju. Rezultati su pokazali kako nema povećanja glazbenih kompetencija u odnosu na radno iskustvo. Naime, učitelji s većom razinom obrazovanja pokazali su bolje poznavanje i primjenu glazbenih kompetencija. Zaključak tome je da je studij bitan u stvaranju glazbenih kompetencija kod budućih učitelja. On bi trebao omogućiti stjecanje stručnih znanja i vještina kao preduvjeta kvalitetne glazbene nastave u budućnosti. Također, rezultati istraživanja pokazuju kako unatoč modernijem pristupu metodici glazbene kulture, prevladava tradicionalan pristup organizaciji nastave (nastava pjevanja). Isto tako, više od polovine učitelja ne koristi instrument tijekom nastave glazbene kulture što dovodi u pitanje intonaciju i kvalitetu rada. Učitelj koji ne koristi instrument u nastavi glazbene kulture teže će utjecati na boljitak glazbenih kompetencija kod učenika nego učitelj koji koristi. Isto tako, Blašković i Novaković napravile su istraživanje na uzorku od 144 studenata učiteljskih fakulteta s ciljem uviđanja stajališta i procjene studenata o vlastitim iskustvima iz umjetničkog područja s obzirom na prethodno obrazovanje. Htjele su vidjeti kako studenti procjenjuju osobni napredak u stjecanju znanja i vještina iz glazbenog područja na završetku fakulteta. Istraživanjem se pokazalo kako studenti, s obzirom na prethodno obrazovanje, poznavanje glazbenog područja procjenjuju dobrim (2012). Na učiteljski studij upisuju se studenti s različitim predznanjima umjetničkog područja. Na završetku studija, studenti pokazuju zadovoljstvo postignutim napretkom u stjecanju znanja i vještina u glazbenom području (Blašković, Novaković, 2012).

13. ZAKLJUČAK

Na temelju literature po kojoj je pisan rad i na temelju različitih istraživanja vidi se da na glazbene sposobnosti učenika ponajviše utječe sam učitelj koji mora biti glazbeno kompetentan. Učitelj treba biti motivator, posrednik, suigrač, model, uzor i osobni primjer učenicima, što je veliki izazov i stalan proces rasta i učenja. Nadalje, on mora voljeti djecu, ali i glazbu. Poučavanje je znatno više nego razgovor o nekoj temi. To je pomaganje drugome da uči. Da je važno u djetetu pobuditi ljubav prema glazbi, dokazuje i činjenica da, iako glazba ne može promijeniti svijet, ona može biti saveznik onima koji promiču cjeloviti napredak pojedinca i zajednice (Krstić i Milić, 2009). Da bi učitelj pravilno djelovao na razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti, on mora pratiti glazbeno „ponašanje“ djeteta te djelovati u skladu s njegovim mogućnostima. Nastava glazbene kulture, osim što je sredstvo stjecanja glazbenih sposobnosti, utječe na pozitivne ljudske vrijednosti te bi trebala odgajati čovjeka koji čuje, prosuđuje, bira i voli glazbu. U ovom radu mogu se iščitati glazbene kompetencije učitelja koje utječu na razvoj glazbenih sposobnosti učenika u nižim razredima osnovne škole. Učitelj treba biti kompetentan za pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, glazbenu kreativnost i glazbene igre. Osim što bi trebao uvidjeti svoje glazbene sposobnosti, trebao bi znati i svoje nedostatke te ih usavršavanjem uklanjati. Nadalje, ako se kod djeteta uoči veća glazbena sposobnost i afinitet, poželjno je usmjeriti ga u glazbenu školu. Ako dijete nije imalo satove glazbe prije dobi od otprilike dvadeset godina, i dalje će moći učiti glazbu, ali vjerojatno s teškoćama te nikad neće naučiti glazbu kao netko tko ju je učio odmalena. Zbog toga je važna rana intervencija i poticaj, a ključnu ulogu u tome ima učitelj (Levitin, 2016).

Na samom kraju, vrijedi spomenuti jednu afričku poslovicu koja glasi:

Ako možeš hodati, možeš i plesati.

Ako možeš govoriti, možeš i pjevati.

Ovom se poslovicom želi dokazati da svaki učenik ima mogućnosti napredovati u glazbenim sposobnostima. Ono što učitelj treba jest uložiti trud i imati vjere u mogućnosti učenika. Krstić i Milić tvrde da ako učitelji žele djecu s više samopoštovanja, međusobnog poštovanja te ugodnu atmosferu u razredu, moraju

uvesti glazbu u svoj dnevni plan aktivnosti (2009). Naime, uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje elemenata glazbenog jezika, razvijanje glazbene kreativnosti i usvajanje mjerila za kritičko i estetsko procjenjivanje glazbe preduvjet je za izgradnju kvalitetnog i zdravog društva te glazbeno sposobne učenike (Rončević, 2014).

Različita istraživanja su pokazala da učenici koji više vježbaju, dugoročno imaju veću glazbenu sposobnost. Isto tako, dokazalo se da ako se s njima radi, bit će glazbeno sposobniji. Nadalje, istraživanjem se dokazalo da postoji velika međuovisnost ponašanja i socijalnog te kulturnog konteksta. Dakle, okolina ima velik utjecaj na glazbene sposobnosti djeteta. Istraživanja potvrđuju i da učenici dobro reagiraju na glazbu općenito.

Prema svemu što je navedeno i opisano u radu, smatram da je uloga učitelja u razvoju glazbenih sposobnosti učenika vrlo utjecajna i velika. Svaki učitelj trebao bi biti svjestan da je značajna karika u djetetovom budućem glazbenom životu.

LITERATURA

Knjige:

1. Goran Lj., Marić Lj. (1991). *Spavaj, spavaj, zlato moje – zbirka uspavanki i skladbi mirnoga ugođaja*. Zagreb: Školska knjiga
2. Krstić, J., Milić, R. (2009). *Ja, Glazboplovac*. Split: Udruga Split zdravi grad
3. Levitin J. D. (2016). *Mozak i muzika – znanost o jednoj ljudskoj opsesiji*. Zagreb: Vuković & Runjić
4. Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom*. Zagreb: Školska knjiga
5. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor
6. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor
7. Šulentić Begić, J. (2012). *Otvoreni model glazbene nastave u praksi osnovne škole*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku

Radovi u časopisu:

1. Atanasov Piljek, D., Margetić, N. (2011). Umjetničko djelo kao sredstvo evaluacije glazbenog sluha. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 13 No. 4, 6-40.
2. Blašković, J., Novaković, S. (2012). Stajališta i procjene studenata odgojiteljskog studija o likovnom i glazbenom području. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 15 No. 3, 583-609.
3. Dobrota, S., Kovačević, S. (2007). Interkulturalni pristup nastavi glazbe. *Pedagoška istraživanja*, Vol. 4 No. 1, 119-127.
4. Drandić, D. (2010). Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja. *Pedagoška istraživanja*, Vol. 7 No.1, 95-107.
5. Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, Vol. 9 No. 1, 179-187.

6. Nikolić, L., Ercegovac-Jagnjić, G., Bogunović, B. (2013). Refleksije obrazovnih modela učitelja razredne nastave na elemente glazbenih kompetencija. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 15 No. 4, 1033-1056.
7. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, Vol. 7 No. 1, 73-87.
8. Proleta, J., Svalina, V. (2011). Odgojna uloga izvannastavnih aktivnosti. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. LVII No.26, 134-152.
9. Svalina, V., Matijević, M. (2011). Glazbeno daroviti učenici na primarnom stupnju školovanja. *Napredak: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, Vol. 152 No. 3-4, 425-446.
10. Šulentić Begić, J. (2012). Kompetencije učitelja primarnog obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. LIX No.29, 252-269.

Mrežne stranice:

1. Hrvatsko zakonodavstvo - Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole (2006) na adresi <http://zakon.poslovna.hr/Public/Help.aspx> (12.08.2016.)
2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta - Nastavni plan i program za osnovnu školu (2013) na adresi <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=20542> (13.8.2016).
3. Muzikoterapija/HUM na adresi <http://www.muzikoterapeuti.hr/> (20.08.2016).

Popis slika i tablica

Slika 1. Uvjeti lijepog pjevanja

Slika 2. Uvjeti uspješnog sviranja

Slika 3. Uvjeti uspješnoga slušanja glazbe

Slika 4. Uvjeti uspješnog izvođenja elemenata glazbene kreativnosti

Tablica 1. Primjeri usklađivanja djeteta i učitelja

ŽIVOTOPIS

Osobni podaci

- **Ime i prezime:** Iva Horvat
- **Datum rođenja:** 15. listopada 1992.
- **Adresa stanovanja:** Dravska 4, 40305 Pušćine
- **Telefon:** + 385 40 895 213
- **Mobitel:** + 385 99 456 7110
- **E-mail:** horvativa2@gmail.com

Obrazovanje

- **Osnovna škola:** Prva osnovna škola Varaždin
- **Osnovna glazbena škola:** Osnovna glazbena škola, Varaždin
- **Srednja škola:** Prva gimnazija, Varaždin
- **Fakultet:** Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet – Odsjek u Čakovcu (2011.)

Specifična znanja i vještine

Rad na računalu

- MS Office (Word, Excel, Power Point)
- Microsoft Outlook/Internet

Vozačka dozvola

- B kategorija

Tečaj

- Osposobljavanje mladih vođa - OMV
- Tečaj za učinkovito poučavanje djece – CEF (Child Evangelism Fellowship)

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

IZJAV A

Izjavljujem da sam diplomski rad izradila samostalno, koristeći se vlastitim znanjem i navedenom literaturom.

Zahvaljujem mentoru Branimiru Magdaleniću, višem predavaču, za pomoć pri odabiru teme diplomskog rada te za sugestije i primjedbe tijekom njegove izrade.

Potpis pristupnika
